

Õpetajate Leht

Ilmub 1930. aasta septembrist

Reede,
19. oktoober 2012
NR 37

0,95 eurot

Tüüpiline täiskasvanud õppija on haritud naisterahvas

Täna lõppes 15. täiskasvanud õppija nädal. Nädala avapäeval Tallinna raekojas tuletati sel puhul taas meelde, et õppida ei ole kunagi hilja, sest õppimine hõlbustab muutustega kohanemist. Tegelikult me ju teame, et õppimine aitab muutustega kohaneda, aga kui HTM-i kutse- ja täiskasvanuhariduse osakonna juhataja Andres Pung ütles oma sõnavõtus, et statistika andmetel vahetab tänapäeva töötaja Euroopas ametikohta keskmiselt iga kolme aasta tagant, läbis saali siiski üllatuskahin. Ilmselt ei ole meie siin Eestis nii kaugele veel jõudnud.

Kantsler Janar Holm märkis omalt poolt, et Eesti rahvas on hakanud kiireteks muutusteks valmistuma. Kui 2006. aastal õppis Eesti täiskasvanutest ainult 6,5%, siis 2012. aastal on see näitaja juba 12 piirimail, ja seda olukorras, kus Euroopa Liidu keskmine pigem langeb kui tõuseb. Kantslerile tegi aga muret tõsiasi, et peamiselt õpivad edasi need, kes on juba niigi palju õppinud. Kõrgema haridustasemega inimestest täiendab ennast 19,8%, vähem haritute aga ainult 3,5%. Tuleb veel lisada, et need haritud õppijad on põhiliselt naised. Kantsler leidis, et nende disproportsioonide leevendamiseks tuleb kaasata õppima neid, kes pole seda varem eriti teinud, kasutada tänapäevaseid õppemeetodeid ja rakendada vajaduspõhist õpet – et iga soovija saaks keskenduda just sellele, mida tal kõige rohkem vaja on.

Tänavune aasta õppija on Anne Perlov, aasta õppija eripreemia pälviv Jaanika Kogri, rahvahääletuse lemmik on Jarmo Kask, aasta koolitaja Kristel Vaino. Koolitussõbraliku organisatsiooni tiitli sai ABB AS ja koolitussõbralikuks omavalitsuseks valiti Sillamäe linn.

RAIVO JUURAK

Vt lk 6

Evelin Ilves Harlemi koolis

STEN SCHWEDE

Evelin Ilves külastas septembris ÜRO peaassamblee toimumise nädalal ka üht New Yorgi põhikooli, Harlemis asuvat P. S. nr 175. Kooli piirkonna elanikkond on New Yorgile omaselt multikultuurne ning selles koolis käivad paljud lapsed peredest, kes elavad allpool vaesuspiiri. Ometi on P. S. nr 175 tegemised ületanud New York Timesi uudisekünnise ja seal tehtu on eeskujuks tervele jõukale Manhattanile. Pildil Evelin Ilves koos sihtasutuse Harlem Grown asutaja ja juhi Tony Hilleryga. Lk 2–3

ARVAMUS

Haridusministeerium selgitab palgatõusu

Õpetajate Leht avaldab haridusministeeriumi selgitused õpetajate palgatõusu ja uue palgakorralduse kohta ning vastused küsimustele, mis kipuvad sageli korduma. Lk 4

KOMMENTAAR

Ainus lootus

Õpetajate Lehe peatoimetaja Kalle Muuli kirjutab, et prokuratuuri otsus lõpetada Reformierakonna rahaskandaali uurimine annab võimupartei salajastele rahastajatele võimaluse poliitikuid edaspidi šantažeerida. Lk 2

KOOLIREIS

Et koolireis sujuks sekeldusteta

Kohe algava koolivaheaja puhul on tänases lehes „Koolireisi” erileheküljed. Lk 7–10

ALUSHARIDUS

Rootsi eelkool – õhuke õppekava, sügav sisu

Rootsi eelkoolis panustatakse loovusesse ja kasvukeskkonna väärtustamisse. Lk 13

VARIA

Inimene on imeline

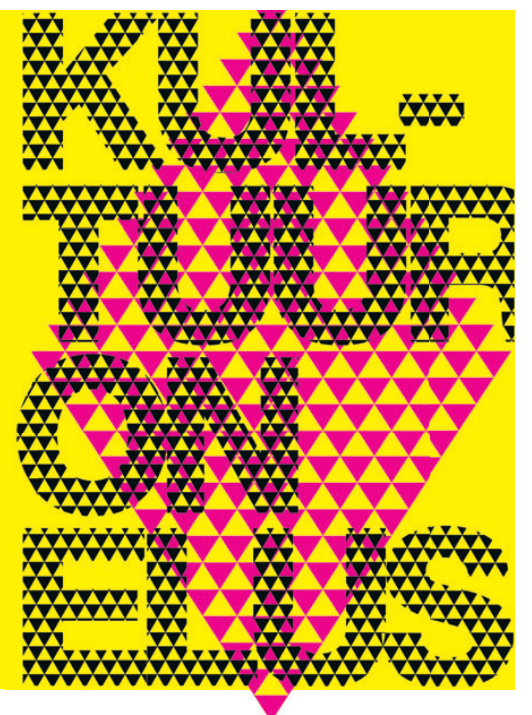
Ene Pajula kirjutab pimedatest noortest, kelle kunstitöid võib praegu näha Haapsalu linnagaleriis näitusel „Taevast on paberist”. Lk 16

HEA
KINGI-
IDEE!

Hea õpetaja kuu eripakkumine

Õpetajate Leht
pooleks aastaks vaid **10€**

Telli telefonil **6177717** märgusõna **ÕPETAJAD2012** või **www.tellimine.ee/opetajad2012**
Kampaania hind kehtib 31. oktoobrini.

Ainus lootus

Kalle Muuli

Õpetajate Leht

Prokuratuuri otsus lõpetada Reformierakonna rahastamisskandaali uurimine ei lõpetanud midagi peale konkreetse kriminaalasja. Pikalt vinduud skandaal lahvas hoopis uue hooga.

Aga isegi kui ajakirjanduse ja avalikkuse huvi selle loo vastu peaks ajapikku raugema, jääb Reformierakonda ja selle juhte veel kauaks kummitama musta raha vari. Kui prokuratuur oleks viinud asja kohtusse, oleks sealt varem või hiljem tulnud lõplik otsus. Erakonna ebaseaduslikus rahastamises süüdistatud poliitikud oleks mõistetud kas süüdi või õigeks. Aga just see, et uurimine lõpetati kahtlusi kummutamata või kinnitamata, tõde ja õigust riigi nimel ametlikult välja selgitamata (mitteametlikult on ju niigi kõik ammu selge), tõstab valitsuspartei juhtide pea kohale pikaks ajaks salajaste rahastajate kirve.

Reformierakondlane Silver Meikar tunnistas uurijale, et ta võttis erakonnakaaslaselt Kalev Lillolt praeguse justiitsministri Kristen Michali palvel vastu teadmata päritolu raha ja toimetas selle enda nimel erakonna kassasse. Lillo portfelli oli Meikari tunnistuse kohaselt selliseid rahaümbrikke täis. Parteilist rahapesu tunnistasid uurijale omal algatusel lisaks Meikarile veel kuus Reformierakonnaga seotud inimest. Seega – kui uskuda Meikarit ja teisi tunnistajaid – polnud tegu üksiku juhtumiga, vaid ilmselt võrdlemisi tavapärase toiminguga. See tähendab, et ka salajasi annetajaid polnud tõenäoliselt üks või kaks, vaid palju.

Kuna Michal, Lillo ja teised kahtluselused eitasid kõike ja uurijail ei õnnestunud muid tõendeid peale tunnistajate ütluste hankida, siis leidis prokuratuur, et olemasolevate tõenditega ehk sõna sõna vastu pole Michali ja Lillo süüdi võimalik kohustus tõendada.

Aga see, et prokuratuuril nappis tõendeid, ei tähenda veel, et neid tõendeid polegi. Kuskil need siiski on. Kuskil on Reformierakonna salajased rahastajad, inimesed, kelle

musta raha Meikar ja tema aatekaaslased oma nime all erakonna kassasse kandsid. Need inimesed teavad hästi, kellele, kui palju ja mille eest nad raha andsid. Neil võib selle raha kohta talle olla ka mõni dokument, mis on Meikari jutust märksa kõvem argument. Aga isegi kui mingeid dokumente pole, parandaks uute tunnistajate lisandumine oluliselt uurijate võimalusi.

Reformierakonna juhid omakorda teavad hästi, et need inimesed teavad. Keegi ei pea kedagi ähvardama. See oleks maotu, viisakad inimesed nii madalale ei lasku. Sellisele võimalusele ei pea isegi mitte vihjama. Kõigile on sõnadetagi selge, kelle ihuliikmed on sahtli vahel ja kes peab hirmust värisedes saatust paluma, et ta suudaks kunagisele rahastajale ikka meelepärane olla.

Iga väärsamm, olgu selleks konkurendi eelistamine või lihtsalt ammuste heategude unustamine, võib lõppeda sellega, et ajakirjanikud leiavad kuskilt liftist mõne kompromiteeriva paberi või saab politsei endale uue tunnistaja uue uurimise alustamiseks.

Prokuratuuri otsus lõpetada kriminaalasi ilma kohtumõistmiseta ja Reformierakonna suutmatus ise oma ridu puhastada muudavad valitsuspartei juhid hõlpsasti antažeeritavaks. Salajastel rahastajatel pole enam vaja Reformierakonda ära osta. Edaspidi piisab, kui enda muresid ja soove üksnes tagasihoidlikult meelde tuletada, ja poliitikud jooksevad nagu mööda nõõri.

Kõigile on sõnadetagi selge, kelle ihuliikmed on sahtli vahel ja kes peab hirmust värisedes saatust paluma, et ta suudaks kunagisele rahastajale ikka meelepärane olla.

Muidugi võivad Michal, Lillo ja teised reformierakondlased väljapressijate ohvriks sattudes lootda sellele, et nende süüd ei suudeta ka uute tõendite esilekerkimise korral tõestada. „Kapist sain” ja „Ämm andis” laadis ütlused, mida kahtluselused on uurijatele oma raha päritolu kohta andnud, näitavad igatahes selgesti, et Eesti riigi juhid suudavad seadusesilma ees käituda sama külmavereliselt nagu paadunud kurjategijad.

Uskumatu küll, aga see ongi meie ainus lootus – et kuritegusid toime pannud poliitikud suudaksid ka edaspidi valetada sama häbematault kui seni ja laseksid ka võimalike väljapressijatele krae vahele sama kõrge kaarega, nagu nad seni on lasknud rahva ja ajakirjanduse peale. Me peame lootma, et poliitikutest kurjategijad tunneksid end ka edaspidi karistamatult. Vastasel korral ei või me iial teada, kes meie riiki kulisside tagant tegelikult juhib.

Harlemi kool – e

Olen viimase kuue aasta jooksul paljusid kooli külastanud. Lisaks Eestile katsun seda alati teha ka välisviisiitidel. Minu huvi keskmes on küll laste tervisesse puutuv: koolitoit, liikumine, koolivälise tegevuse korraldamine, kultuuri- ja väärtuskasvatuse, aga alati saan aimu ka õppetöö sisust. Kuna muljed on seni kitsamasse ringi jäänud, leppisime Õpetajate Lehega kokku, et jagan neid mõnikord lehe vahendusel – kui ruumi ja huvi jätkub.

Kuna hiljuti naasime pikemalt USA-visitidilt, räägin praegu ühest New Yorgi (NYC) munitsipaalkoolist (USA-s korraldatakse haridust osariigi ja omavalitsuse, mitte riigi tasandil). P. S. No 175 elik Public School nr 175 asus otse keset Harlemi. Ka inimestele, kes pole kunagi NYC-i või üldse Ameerikasse sattunud, on Harlem kui mõiste paljuskülv. See seostub getode ja kuritegevusega, see on lauludest ja kirjandusest teada kui üks ütlemlata ohtlik ja sedavõrd ka erutav paik. Ent 2012. aasta septembris soovitas NYC-i linnavalitsus mul minna just sinna, sest tolles koolis on eeskujulik ise-teha-tahtmine ja võimekus unistused ellu viia. Seal on ka keset kivikõrbe rajatud tilluke kooliaed ning järgmisele tühjale krundile, otse kahe hiiglasliku korterelamu vahele, kerkimas Manhattani esimene kogukondlik kasvuhuone.

Betoonmürakas kõrge aia taga

Kool ise on tavaline linna põhikool, kuhu tulevad lapsed kooli ümbrusest. Piir läheb rangelt kahe maja vahelt, nii et teisel pool mõttelist joont elavad pered peavad oma lapsed vaidlemata teise kooli viima. Piirkond on valitud nii, et 4–10-aastased lapsed jõuaksid kooli jalgsi tulla. Suurt kõrge aiaga piiratud betoonmürakat ümbritsevad laiad linnatänavad ning ühtki parklat läheduses silma ei hakkagi. Meie väikest delegatsiooni tervitab fuajee seinale kleebitud eestikeelse tervitusega loosung (Google Translate on seekord veatu töö teinud) ja minuti pärast ilmub ka noor rastapatsidega koolijuht Cheryl McClendon.

„Oh, ma ei tea, kuidas ma teie päeva sisustan – meil pole varem ühtki *First Lady*’t külas käinud,” on ta pisut murelik ja kutsub meid sisestuhatuseks oma kabinetti. Lähime maast laeni hallide kahhelplaatidega kaetud koridori, mis meenutab rohket küll haiglat kui kooli, ja oleme tagasihoidlikus kabinetis. „*Take it easy*,” lohutan teda algatuseks ja tunnen, kuidas pinget hetkega hajub. Räägime koolitoidust ja tervisest ning kui direktor kuuleb, et me *tõesti* tahame sööklasse ja kööki kiigata ja *päriselt* ka soovime lastega koos lõunatada, saab ta oma tavapärase energilise oleku tagasi.

Cheryl McClendon tutvustab lühidalt oma kooli, mida ta kõigest neli aastat juhtinud on. Ta mäletab, et kui esimest korda üle ukse läve astus, pidi kõrvulukustav lärm ja hoogne kihutamine ta tummaks ehmatama. Kool asub kesk piirkonda, mida asustab terve Manhattani kõige vaesem elanikkond, peamiselt immigrandid. Üle 80% lastest on pärit peredest, kellel sissetulek alla vaesuspiiri. See tähendab puudust kõiges. Kodusid, kus pole ainsatki raamatut, toidulauda, kus midagi pole päris. Vähe sellest, et kooliga alustavad lapsed pole

Koolis on ka kaks klassi õpiraskustega ja erivajadustega lastele. Seal on kõrvuti õppevahendina kasutusel nii puuklotsid kui ka iPadid. Iga kolme lapse kohta on klassiruumis üks pedagoog.

Kooliaias on saagi koristamise aeg. Kapsaid sai sel korral rohkesti, pool aeda vallutasid oma pikkade roomavate väätidega kurgid. Tony juhendab saagikogumist.

tavaliselt maitsnud päris liha, paljud neist pole koolijuhi sõnul kunagi näinud ka ühtki puu- või juurvilt. Sestap on tervislik koolitoit eriti oluline ning kool on enda peale võtnud ka raamatute müügi, et kasinate vahenditega pered valiks parema ja soodsama kasuks. Otse peaukse vastas ongi kirev raamatumüügileht, kus kordamööda ametis vabatahtlikud lapsevanemad.

Kool peab ise raha hankima

Koolijuht peab siin võimekas organisaator olema. Linn ei maksa näiteks võõrkeelte, kehalise kasvatuse, kunst- ja käsitöö- ega muusikatundide eest. Kui direktori ja vanemate arvates käivad ka need ained täisväärtusliku hariduse juurde, tuleb endal pea tööle panna. Nii on selleski koolis kõik need ained tunniplaanis, aga läbi viivad neid kümned mittetulundusühingud ja vabatahtlikud. Teatriga on leping muusika- ja tantsutundide peale, üks jalgpalliklubi korraldab 1. klassi kehalist kasvatust, aeroobikastudio aga 2. klassi oma jne. Ja kuigi kooli taga on uhiuue kattega täismöödus kergejõustikustaadion – ehitatud heade annetajate abiga –, ei toimu seal ainsatki jooksu- ega hüppetreeningut. Treenerit pole ja

staadion on kasutusel vabaõhu mänguväljakuna. Kuuldes, kui palju lähed koolijuhil aega ja vaeva partnerite ning seejärel omakorda nende tegevuste rahastamiseks sponsorite leidmiseks, mõtlen, et meil on kõik veel päris hästi. Arutan omaette, kumb siis lõpuks konkurentsivõimelisema hariduse saab, kas kolme võõrkeelega eestimaine gümnaasist või ... Aga võrdlused on siin kohatud, sest Ameerikas on palju koolitüüpe ning kõik, kus ka eraraha sees, on õppeplaani suhtes paindlikud. See tähendab, et lihtsam on õpetada aineid, millel omavalitsuse tuge pole.

Kui ma kooli koridorides ringi jalutan, näen imekenades halliruudutumesinistes koolivormides pisikesi lapsi, kes mulle avalalt naeratavad ja võimalusel kohe juttu alustavad. Mingist kisast või tormamisest pole juttugi. Kuidas on see saavutatud? Minu küsimuse peale astub koolijuhi selja tagant välja teda seni varjuna saatnud lihtsais töömeheriietes Tony Hillery.

Üsna kiiresti saab meile selgeks, et Tony on selle maja hea haldjas. Kui oma lapsed suureks said, tundnud ta ühtäkki, et tahab veel ja veel midagi laste heaks teha. Kunagise eduka limusiiniäri omaniku oli masu tööta jättnud, ent armastatud ja hoi-

Kooli inspireeriv rastap

TELLI

Õpetajate Leht

telefonil 617 7717 või

internetiaadressil www.tellimine.ee

■ 1 kuu
2,20 eurot,
■ aastatellimus
22,15 eurot,
■ otsekorraldus
1,66 eurot kuu.

eeskuju kogu New Yorgile

FOTOD: STEN SCHWEDE

patsidega direktor Cheryl McClendon palub lastel külalistele oma tegemisi tutvustada.

tud kliendid – sh paljud Hollywoodi kuulsused – olid jäänud. Sõpradeks ja väiksemateks töötajadeks ka, et hing ikka sees püsiks. Sest Tony on nüüd päevast päeva koolis nr 175. Alguses pakkus abi korra loomisel koridorides, tegi pisiremonti, organiseeris tualette-de koristamist ja WC-paberiga varustamist. Tehases valmis pakendatud toitu, mis laste jaoks mikrolaineahjus soojaks tehti ja millest polnud aru saada, misasi see õieti on, tegi Tonyle kõige enam muret. Ta tegi ümbruskonna söögikohtade ja toidupoodide analüüsi, ning leidis 53 praekana-, aga mitte ühtegi köögiviljarestorani. „See on food desert!” on Tony praegugi nõrkinud. Teadsin seda terminit kunagisest vestlusest Michelle Obamaga, kes neid „toidukörbesid” Ameerika laste tervisele üheks suurimaks ohuks pidas. Need on piirkonnad, kus poes on saada vaid konserve ja ka toidukoh-tades ei pakuta midagi värsket. Tony tegi selgeks, et lisaks suurtele erafir-madele, kelle peamine eesmärk on lapsed võimalikult odavalt ära süüa ja enda kasumit suurendada, on tek-kinud ka sihtasutused ja MTÜ-d, kes konkureerivad sellele samale avalikule toidurahale, ent kelle eesmärk on laste tervis, toidu- ja liikumisalane haritus

ning keskkonnateadlikkus. Just selli-ne MTÜ nimega WellnessInTheSchools (WITS – Heaolu Koolides) praegu seda Harlemi kooli toitlustabki. Kui me säravasse teraskööki jõudsime, seisis seal noor ja sinisilmne blondiin meet-rikõrguse rohelise salati hunniku taga ja valmistus seda lastele laiali jagama. Kuigi WITS-i hoole all on juba 40 kooli, tehakse värske toit valmis eraldi iga kooli köögis.

Aia nurka on õuesõppe klass rajatud ning siia-sinna pinke pandud. Suur silt „Silence” annab aimu, et siin on alati vaikne.

Ka portsud pannakse spetsiaalsesse karpi valmis, igaühele kaks eri puu-vilja, üks täisterakukkel, üks annus riisi, makarone või kartulit, üks ports aurutatud köögivilja (seekord oli brokoli), värske salat ja liha või kala. Mitte ühtki poolfabrikaati. Joogiks piim või vesi. Iga laps sai oma karbi kätte ja sööma hakkas terve klass oma laua ääres koos. Sööklas jalutas ringi mitu WITS-i toitumisspetsialisti, kes lastele selgitusi jagasid ja küsi-

mustele vastasid. 1.–2. klassis on õpe-tajatel kohustus seletada enne sööma hakkamist ära iga toiduaine olemus ja kasulikkus, mis parasjagu lõuna ajal pakutud oli.

Keanu Reevesi annetus

Ent sellega Tony ei piirdunud. Ta veenis oma kuulsaid sõpru koolile appi tulema ja nad tulid. Nii said ruumid remonditud, staadion ehitatud ja mui-dugi tema kõige armsamad „lapsed” – kooliaed ja valmiv kasvuhoone – raja-tud. Tema enda loodud SA Harlem Grown (Harlemis kasvatatud) kogub üha annetusi ja läheb aina hullumeel-semate ideedega edasi. Kuidas prügi ja jäätmeid täis krundist lausa oas – vaikne roheline kooliaed – on saanud, nägin oma silmaga. Kliima võimaldab siin ühest kui teisest isegi mitu saaki saada ja nii saavad kõik lapsed nii kül-vamise kui ka saagi koristamise oma käega ära proovida. Kõik jäätmed kom-postitakse ning Tony tõstab ämbrist hella peoga esimese „musta kulla” ehk siis mulla saagi. Aia nurka on õuesõppe klass rajatud ning siia-sinna pinke pandud. Suur silt „Silence” annab aimu, et siin on alati vaikne. Puud varjavad liik-luskära ja lapsed on tasa. Siia tullakse iseenda ja loodusega olema. Kõiki saa-dusi kasutatakse kodundustundides,

ent värvavat ei panda kunagi lukku. Kui kellelgi on kodus kõik otsas, võib ta tulla kooliaeda ja toidukorraleks viljad kaasa noppida. Nende aastate jooksul ei ole seda avatust kuritarvitatud.

Lõpuks näitab Tony meile oma vii-mast ilmaimet, millega ta lausa NY Timesi pääses: kasvuhoonet. Üks tema klientidest, Keanu Reeves, annetas selle projekti jaoks 100 000 dollarit ja sellega tahab mees hakkama saada. Oma 50 m pikk ja paarkümmend lai, täiskütttega ja kõrvalmajade vih-mavett kastmissüsteemides kasutatav rohemaja on oma ala viimane sõna. Juba paari nädala pärast külvatakse see täis salateid ja maitsetaimi, millest osa müüakse piirkonna restoranidele, et hoonet aasta läbi töös hoida. See maja loob kaks uut töökohta aednike-le ja päästab niimoodi kaks perekonda kitsikusest. Ka selle kasvumaja ukсед jäävad kogukonnale avatuks ...

Koolist lahkudes tunnen end just-kui värsket energiaga laetud. Ühelt poolt – kõigi võimaluste maal ei tooda midagi kandikul kätte. Ent kui tahta ja pingutada, ongi kõik võimalik. Selle kooli lapsed teavad, et unistustel on kaldumus tõeks saada. Kui ise tööd teha. Tulevik on nende pisikestes kätes ja nad oskavad hoida.

Evelin Ilves

Katkise akna teooria

Kuidas sai Harlemit turvaline linnaosa, kuhu praegused tuden-gid lausa tahavad kolida, ning Harlemi koolid muutusid vägival-lavabaks?

Tony Hillery, Harlem Growni looja ja juht selgitab, et kui NYC-i linnapea Rudy Giuliani (1994–2001) lähtus omal ajal USA kuritegevuse statistikas esi-kümnes troonivas NYC-is korda majja lüües nn katkise akna teooriast, siis nemad tegid sama oma koolis.

Katkise akna teooria ütleb, et ei tohi lubada ka pisikest korra-lagedust ega huligaansust. Seal, kus on klaasikillud, auk või prü-gihunnik, tekib korratust juur-de. Kui likvideerida korralagedus kohe, ongi sellega lõpp. Sama on kurjade tegudega. Politsei hak-kas inimesi korrale kutsuma ja vahistama iga huligaansuse eest. Alguses nõudis see varasemast palju suuremat hulka korralval-vureid tänavail, kuid tulemused tulid kiiresti. Praegu asub NYC kuritegevuse pingereas USA linna-de seas 30.–40. kohal.

Katkise akna teooria rakenda-mine koolis tähendab, et seal ei sallita pisimatki kiusamist, tõu-kamist või kaasõpilase muul viisil ahistamist. Iga väikest agressiooni märgatakse ja see lahendatakse, süüdlasi vajadusel karistatak-se. Nii ei saa väikesed lahkkelid suureks ja vägivaldseks kasvada. Kui alguses oli vaja koridori peale mitut korrapidajat, siis praegu on P. S. nr 175-s üks korrapidaja terve maja peale. Koolikiusamine või vägivald pole siin enam ammu probleem.

Isiklik eeskuju

Koolijuht Cheryl McClendon peab väga oluliseks isiklikku eeskuju. Et innustada nii õpetajaid kui ka õpilasi, seadis ta esi-mesest tööpäevast peale enesele kõige kõrgemad nõudmised. Ta pakkus välja mitu nn fakultatiiv-ainet, mida lapsed said soovi korral pärast tunde oma kavva võtta. Ta peab oluliseks korrekt-set riietust, olles samas moodne ja stiilne.

Tagatipuks võttis ta end tervi-sekliinikus arvele ja kaotas toitu-mise ning trenniga eelmisel aastal kehakaalust üle 20 kg. „Kuidas ma saan lastele tervisest rääkida, nähes ise välja nagu ebatervislik-kuse etalon?” tõstis ta kuldud kõrgele ja näitas tüseda daami fotot kooli seinal. „Jah, see olen mina. Õigemini – olin.” Ta on andnud nii koolile kui ka enese-le uue hingamise. Ja lastele usu tulevikku.

www.wellnessintheschools.org
www.harlemgrown.org

Õpetajate palgatõus 2013. aasta jaanuarist – haridusministeeriumi selgitused

Riik suurendab järgmise aasta 1. jaanuarist omavalitsustele antavas haridustoetuses* õpetajate palga osa 11 protsendi võrra ning muudab toetuse sihtotstarbeliseks. Kuidas ja mille arvelt 1. jaanuarist palka tõstetakse ning millised muudatused on veel kavas?

1. jaanuarist rakendatavad põhimõttelised muudatused on järgmised.

■ Omavalitsustele antav õpetaja palgaraha muudetakse sihtotstarbeliseks.

■ Palga alammäära tõstetakse 715 euron, sellega tagatakse 4/5-le õpetajatest alammäära oluline kasv. Nooremõpetaja palga alammäär suureneb 17,5 ja õpetajal 11%

■ Muudetakse palgakorraldust – kooli peab jõudma iga õpetaja kohta vähemalt 860 eurot: 715 eurole lisaks 20% (ca 145 eurot), mille jaotus sätestatakse kooli palgakorralduses. Säilivad 715 eurost kõrgemad palga alammäärad ning pedagoogide-metoodikute töötasu maksmiseks riigi tugi omavalitsustele.

Kuidas tõstab riik õpetajate palka?

Õpetajate palk suureneb riigieelarvesse lubatud lisaraha ning omavalitsustele antava haridustoetuse ümberkorraldamise toel. Riigi prioriteet on suurendada õpetaja töötasu osatähtsust haridustoetuses. 1. jaanuarist muutub õpetajate palgaraha haridustoetuses sihtotstarbeliseks ja kasvab ligikaudu 16 miljoni euro ehk ca 11% võrra.

Esiteks eraldas riik järgmise aasta riigieelarvesse lisaraha 7,5 miljonit eurot.

Teiseks suunatakse haridustoetuses õpetaja sihtotstarbelise palgaraha hulka lisaks ca 4 miljonit eurot reservi, mis on tekkinud õpilaste arvu vähenemise tõttu.

Kolmandaks suunatakse õpetajate palgarahaks 2% omavalitsustele antud õpetajate täienduskoolituse rahast, mis annab õpetaja töötasu juurde 3,8 miljonit eurot. Seni on omavalitsustele täienduskoolituseks antud palgafondile lisaks 3%, kuid järgmisel aastal läheb 2% sellest õpetaja palkadeks. Vähenemise kompenseerib riik, kes koostöös koolide ja ainelituteadega hakkab selle 2% ulatuses korraldama täienduskoolitusi Euroopa raha toel.

Neljandaks suureneb õpetajate palgafond töötuskindlustuse määra vähenemise tõttu ca 0,4 miljoni euro võrra.

Kas vastab tõele, et riik tõstab õpetajate palka omavalitsuste raha arvelt?

Ei, õpetajate palka tõstetakse riigilt omavalitsustele antava haridustoetuse prioriteetide ümbertõstmise toel. Reservi või 2% täienduskoolituse raha suunamine õpetaja palkadeks ei too omavalitsustele lisakohustusi. Eelarvesse eraldatud lisaraha, 7,5 miljoni euro toel haridustoetus hoopis suureneb – riik soovib, et omavalitsused kasutaksid seda läbipaistvalt ja sihtotstarbeliselt.

Lisaks on riik teinud omavalitsustele ettepaneku kaaluda 3,2 miljoni euro suuruse investeeringutoetuse suunamist õpetajate palkadeks – see omakorda kompenseeritakse mitukümmend korda suuremate summa-

degas, mis tulevad eri programmidest (nagu CO₂) ja EL-i rahast. Uuest tõekefondide perioodi rahast soovime investeerida aastatel 2014–2020 üldhariduskoolidesse ca 250 miljonit eurot. Nii korrastati viimastel aastatel meie kutsehariduskeskused.

Kas täienduskoolituste maht väheneb?

Ei, mõnes omavalitsuses võib isegi suurened. Riik on eraldanud täienduskoolituseks haridustoetuse palgafondile lisaks 3%. Aastal 2008 läks rahandusministeeriumi (www.riigi-pilv.ee) andmetel omavalitsustes lasteade ja koolide koolituskuludeks alla 2% ning aastal 2010 napilt üle 1%. Kasvava palgafondi taustal on järgmise aasta 1% pealegi suurem kui tänavune 1%. See tagab õpetajatele riigi seatud täienduskoolitusmahu, 160 tundi viie aasta jooksul. Ülejäänud (2%) kompenseerib riik, korraldades täienduskoolitust EL-i raha arvelt, mille toel poleks jällegi võimalik töötasu tõsta.

Miks soovitakse kasutada täienduskoolituse raha õpetajatele palga maksmiseks?

Riigi prioriteet on väärtustada õpetaja tööd ja tõsta tema töötasu. EL-i toetusi on võimalik kasutada täienduskoolitusteks, mistõttu on mõistlik kasutada piiratud siseriiklikke ressursse õpetajate palga tõstmiseks.

Kas 715 eurost kõrgemad atesteerimisjärgsed miinimumid kahanevad?

Ei, kõikidele õpetajatele tagatakse ametijätkudele vastavate seniste palgamäärade säilimine või tõus. Ka praegu ei luba töölepinguseadus muuta töölepinguid ühepoolselt. Samuti eraldatakse omavalitsustele jätkuvalt raha, mida on vaja, et säilitada või kasvatada ka pedagoogide-metoodikute palka.

Kas riik saab tõsta eraldi iga õpetaja palka?

Riik saab suurendada üldist rahastamist ning tekitab õpetajas kindlustunnet sellega, et muudab omavalitsustele eraldatava palgaraha sihtotstarbeliseks. Riik garanteerib, et järgmisel aastal jõuab kohalikele omavalitsustele (linnadele, valdadele) eraldatav töötasuraha omavalitsustest koolidesse tõesti palgarahana ning mitte näiteks juhtimiskuludena. Kuidas see koolide ja õpetajate vahel täpselt jaotub, on omavalitsuste kui koolipidajate ja koolijuhtide (kellega õpetajad sõlmivad töölepingu) otsustada – riik ei saa suurendada (ega vähendada!) konkreetsete koolide rahastamist, see on omavalitsuste kui koolipidajate pädevuses.

Millal rakenduvad uue põhikooli- ja gümnaasiumiseadusega seotud muudatused?

Praegu kooskõlastusringil oleva uue põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatused rakenduksid vastuvõtmisel kõige varem järgmise aasta 1. septembrist (nagu arenguevestluste korra muutmine ...) või alles 2014. aastal (kutsesüsteem ...).

RAIVO JUURAK

Haridusminister Jaak Aaviksoo laskis eelmisel reedel kõikidesse koolidesse saata infolehe, milles ministeerium selgitab õpetajate palgatõusu ja uue palgakorralduse üksikasju ning vastab küsimustele, mis kipuvad sageli korduma.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse tagasiside abil on paljusid teemasid täpsustatud, arvesse on võetud asjaosaliste tehtud muudatusettepanekuid. Seetõttu saadetakse koolidesse lähiajal uus hariduskorralduse nüüdisajastamise muudatusi selgitav infoleht. Alljärgnevalt viis enim arutelu tekitanud küsimust.

Kas arenguevestlus muutub vabatahtlikuks?

Arenguevestlus ei muutu vabatahtlikuks. Eelnõu soovib muuta selle korralduse paindlikumaks. Eri koolidel on praegugi (lähtuvalt eesmärkidest ning õpilaskonnast) arenguevestlustele erinevad ootused. Tulevikus peab arenguevestlusti korraldama perioodiliselt, kuid kooli kehtestatud ning hoolkoguga läbi arutatud korras.

Mida plaanib riik teha koolivõrguga?

Riik kehtestab haridustoetuse jaotamisel arvestuslikud alused. Riik ei saa otsustada munitsipaalkoolide avamise või sulgemise üle – see on täielikult

omavalitsuste (linnade, valdade) pädevuses. Riik soovib säilitada kodulähedase põhihariduse. Jätakuvalt makstakse omavalitsustele lisaraha, et õpetajal oleks palk tagatud ka väikestes koolides ja hõredalt asustatud piirkondades. Lisaks soovib riik luua igasse maakonda tugeva gümnaasiumi, et lõpetada noorte (põhikoolijärgne) väljavool Tallinnasse ja Tartusse.

Praegu on põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses kirjas, et 80%-l õpilastest ei tohi kuluda kooli jõudmiseks üle 60 minuti. Uues seaduses sätestatakse põhikoolis tingimus, et 90%-l lastel ei tohi kooli jõudmiseks kuluda rohkem kui 30 minutit. Riigi analüüs näitab, et u 88% õpilastest elab praegu koolist kuni viie kilomeetri kaugusel. Eesti keskmine elukoha ja kooli vaheline kaugus on 1,3 kilomeetrit. Muudatuse eesmärk on tagada õpilasele kodulähedane põhikool ning pöörata tähelepanu transpordikorraldusele, et toetada neid põhikooliõpilasi, kel võib kooliminekuks kuluda üle 30 minuti.

Võrreldes 1995. aastaga on õpilaste arv vähenenud umbes kolmandiku ehk ca 78 500 võrra. Koole on 202 võrra vähem, kuid sealhulgas on sule-

tud vaid 12 gümnaasiumi. Muudatuse eesmärk on garanteerida kodulähedaste põhikoolide säilimine ning nende areng tulevikus.

Kas koolijuht saab kehtestada kooli palgakorralduse (nn 20% palgaraha jagamise) alused ainuiskuliselt?

Seadusesse kirjutatakse, et direktor peab palgakorralduse põhimõtted rääkima läbi hoolkogu ja õpetajatega.

Kas riik plaanib teha nimekirja õppekirjandusest, mida kool peab soetama?

Riik ei hakka koostama kohustusliku õppekirjanduse nimekirja, vaid loetleb klasside ja õppeainete lõikes vajaliku õppekirjanduse liigid (õpikud, töövihikud ...), mille olemasolu riik peab tagama, garanteerides õppekava täitmiseks hädavajaliku õppekirjanduse hulga ja kvaliteedi kontrolli. Kool võib osta õpikuid, mida riik pole minimaalse õppekirjanduse loetelusse kandnud. Loetelu ei tähenda soetamiskohustust, selle eesmärk on õpetajat toetada.

Loetelu koostatakse koostöös aineekspertidega ning selle eesmärk on tagada, et õpetajatel oleks kõikides ainetes vajalik õppekirjandus olemas, ning anda riigile ülevaade, millises valdkonnas ei suuda turg vajaliku kvaliteediga õpikut kirjastada. Riik võtab vastutuse selliste õpikute koostamise ja tellimise eest. Riigi õppekirjanduse rahastamise põhimõtted ei muutu.

Kas investeeringutoetuse äravõtmine jätaks koolid investeerimisrahata?

Eelmise aasta haridustoetuses oli investeeringuteks kokku 3,2 miljonit eurot. Seda jagatakse õpilaste ning klasside arvu alusel – enamasti on summa nii väike, et suur osa koole saaks selle abil renoveerida aastas vaid paar ruutmeetrit. Tegelikult investeeriti eelmisel aastal riigi teiste toetuste abil enam kui kümme korda rohkem. Järgmisel aastal annab riik koolivõrgu korrastamise raames koolide renoveerimiseks/ehitamiseks vähemalt 28 miljonit eurot.

Riigieelarvest tulevat raha on tarem anda palgatõusuks ning investeerimiseks kasutada mitukümmend korda suuremaid summasid Euroopa Liidu rahast. Samuti peavad investeeringud olema vajaduspõhised – kasin ja ühtlane rahastamine ei vasta omavalitsuste (koolide) vajadustele. Praegune kord ei aita neid omavalitsusi, kes tõesti investeeringuid vajavad, ning „külvab” raha ka KOV-idele, kelle koolid on nt EL-i raha toel värskest renoveeritud.

Uue tõekefondide perioodi rahast soovime investeerida aastatel 2014–2020 koolidesse ca 250 miljonit eurot.

Riik annab kohalikele omavalitsustele igal aastal nn haridustoetust. Toetuses on õppekirjanduse, põhikooliõpilaste koolilõuna toetamise, õpetajate palga, täienduskoolituse jne raha. Õpetaja palk moodustab haridustoetusest ka kolmveerandi. Seni pole haridustoetuse komponendid olnud sihtotstarbelised, mistõttu omavalitsused on saanud neid oma soovi kohaselt ringi tõsta: näiteks õpetaja palgarahast juhtimiskuludesse jne. 2010. aasta ülevaade näitas, et 4,3% õpetaja palgaks eraldatud arvestuslikust rahast õpetajani ei jõudnud.

Kas maapiirkonnad tahetakse kaardilt kõrvaldada?

Ilmar Kesselmann

Parksepa keskkooli direktor

Taas on hakatud haridussüsteemi reformima ja paistab, et jälle kujuneb see eelkõige suurte linnakoolide toetamiseks.

Tõsi, uues õppekavas ja ka PGS-i eelnõus toonitatakse, et kvaliteetne haridus peab olema kättesaadav igale lapsele, olenemata tema elukohast. Paraku jäetakse lisamata, kuidas see tagada kavatsetakse. Soomes näiteks makstakse riigi äärealade koolide õpetajatele keskmisest kõrgemat palka (koefitsient) ja need koolid püsivad üsna kindlalt.

Maal peaks õpetaja palk olema kõrgem kui linnas

Eestis on saanud Ida-Virumaale suundunud õpetajad palgalisa ja see on õiglane. Lõuna-Eesti maakoolides on aga kavas teha nüüd vastupidi – klassides olevate nn tühjade kohtade finantseerimine tahetakse lõpetada, mis tähendab, et maaõpetaja palk langeb veelgi. Maal asuvad gümnaasiumid soovitakse aga hoopiski kinni panna. Ühelt

poolt räägime hariduse kättesaadavusest *kõigile*, teiselt poolt tegutseme täpselt vastupidises suunas.

Haridusreformist rääkides olen jätkuvalt seda meelt, et *kõik* Eestimaa lapsed, mitte ainult linnalapsed, peavad saama võimaluse omandada tasuta keskharidus – traditsiooniline keskharidus, mitte ametiõppe kõrvalt. Kui me seda ei võimalda, neab tulevik meie praegused valitsejad maapõhja. Üldine keskharidus on muidugi kallis, aga Eesti inimene ongi kallis, on öelnud ka meie president. Koolivõrgustiku korrastamine tuleb enne otsustamist kohalike kogukondadega tõsiselt läbi arutada, sest kooli kaotamine viib lõppkokkuvõttes kohaliku elu väljasuremisele.

Kui seoks õpetaja palga riigikogulase palgaga!

Maal on õpetaja palk madalam kui linnas ja maaõpetajad läksidki streigiga massiliselt kaasa. Lisaks on maaõpetaja palganõudmised sõnapidamise küsimus. 2010. a varakevadel lubas tollane haridusminister õpetajatele järgmiseks aastaks 20% palgatõusu. Minister vahetus ja palgatõusu ei tulnud. 2009. a vähendati õpetajate astmepalkasid, viies need 2008. a tasemele. Edaspidi lubati varasem tase taastada. Mida aga samuti ei juhtunud. Samal ajal ei vähenenud õpetaja töökoormus, mis on haridustöötajate liidu andmetel isegi üle 50 tunni nädalas.

Kuidas korduvaid katteta lubadusi edaspidi välistada? Lahendus oleks kooliõpetaja palga sidumine riigikogu liikme palgaga, nagu Eesti kroon oli seotud Saksa margaga. Mitu protsenti peaks õpetaja palk riigikogulase palgast moodustama, see on arutelu lude koht.

Õpetajakond on olnud kannatlik

ja lootnud ikka palgaandjate lubadustele, kuid nüüd tuleb küll üheskoos maha istuda, asi korralikult läbi rääkida ja sõlmida sellised kokkulepped, mis kõiki asjaosalisi rahuldavad ning kehtivad alati, olenemata sellest, kes parajasti võimul on.

Mis saab klassijuhataja lisatasust?

Murelik küsimus on seegi, mis saab klassijuhatajast. Seni on klassijuhatajale makstud lisatõttasu – 20% põhipalgast. Uue palgakorralduse puhul näib see lisatasu kaduvat. Meid lohutatakse, et nüüd hakkab koolijuht klassijuhatajatele maksma lisatasu kooli vabadest vahenditest, mis moodustavad 20 protsenti palgafondist. Ilus põhimõte, aga töötab taas ainult suurtes linnakoolides, sest väikestel maakoolidel pole juba üle kümne aasta mingit lisaraha ja kõik õpetajad saavad enamasti võrdsest miinimumpalka, klassijuhatajale ei jää ühtki lisasenti.

Loomulikult öeldakse meile, et riigil pole maakoolide toetamiseks raha. Teiste sõnadega: pole raha oma maanoorte hariduse jaoks. Viimased uudised näitavad siiski, et riigil väga suurt rahapuudust ei ole, sest millega seletada valitsusliikmete palgatõusu taotlust, uute ja kallite riigiasutuste ehitamise kavandamist, asutuse raha eest välismaal puhkamas käimist jms.

Vahel tekib tunne, et maapiirkondi tahetakse kaardilt kõrvaldada. Kas julgeb keegi riigijuhtidest kätt südamele pannes öelda, et ta on teinud kõik selleks, et kõigil eestimaalastel oleks Eestis hea elada? Me oleme ju valinud endale juhid selleks, et nad pingutaksid selles suunas. Tegelikkus näitab paraku, et maainimesed ei kuulu kõigi hulka.

Rahvaülikoolid ootavad õppijaid

Rahvaülikoolides ja paljudes teistes vabaharidusõpet pakkuvates koolitusasutustes on alanud tihedad töö-nädalad. Igas maakonnas tegutseb organisatsioon, kus pakutakse täiskasvanutele kursusi, ja seda nii tasu eest kui ka tasuta. Tasuta õpet jääb järjest vähemaks, sest Euroopa Liidu toetatud programmid hakkavad sel eelarveperioodil otsa lõppema, mistõttu julgen arvata, et aasta 2013 tuleb tasuta kursuste poolest eriti vaene. Mingisugust tasu peaks õppijalt alati võtma, sest see distsiplineerib teda, „säilitab” motivatsiooni.

Eestis armastatakse kõrvutada end soomlaste ja muude põhjamaalastega. Teen seda ka mina. On lausa halenajaks, et näiteks Läänemaale elama asunud põhjamaalane kurdab, et ei saa meie kursusele tulla, sest tal ei ole nii palju raha. 50-tunnise keelekursuse eest tuleb Eesti rahvaülikoolis maksta 150–170 eurot, ärikoolitusasutuses kaks korda rohkem. Põhjamaades jääb sama mahuga kursusel õppija kanda ca 25 eurot, ülejäänud eest hoollitsevad riik ja omavalitsus. Meie koolis varem õppinud ja nüüdseks Soome elama asunud arst jätkab sealses rahvaülikoolis soome keele õpinguid, makstes 50-tunnise kursuse eest 20 eurot. Ja see kehtib ükskõik millise koolituse kohta, kus õppija omaosalus piirdub sageli vaid 5–10 euroga.

Sageli arvatakse, et rahvaülikoolid,

nagu ka kutse- ja kõrgkoolid, saavad riigilt toetust. Jah, EL-i ja Eesti riigi programmi peame riigi toetuseks, paraku on neid võimalik aga „vastu võtta” vaid juhul, kui kool on valmis kõik kulutused eelnevalt kandma ja mitu kuud raha laekumist ootama. Enamik õppijaid osaleb tasulises õppes ja nende ees tuleb eriti sügav kummardus teha. Vahel tahaks nii väga pakkuda neilegi tasuta programmi kompenseerimaks seda, et nad on aidanud aastaid meie kooli „ülal pidada”.

EL-i programmide sihtgrupid on sageli suunatud madalama haridustaseme või kvalifikatsiooniga inimesele, kel puudub aga õpimotivatsioon ja kelle leidmiseks tuleb teha üüratuid jõupingutusi. Sel aastal oleme rohkem kui kunagi varem märganud, et isegi sõna „tasuta” ei too nimetatud kontingenti õppima. Kas tõesti on koolitusturg uppunud tasuta koolituste rägastikku ja inimesed on ennast „täis õppinud”? Ei usu. Arvan, et pigem on madalama haridustasemega inimesele suunatud koolitused seotud motivatsiooni tõstmisega, aga neil puudub igasugune motivatsioon õppimisega alustada. Nii olemegi nagu varesed, kel nokk kinni, saba lahti, ja vastupidi. Tahame pakkuda inimesele võimalust ennast arendada ja elus edasi jõuda, aga ta ei võta seda vastu.

Viis, kümme ja ka viisteist aas-

tat tagasi on hariduskonverentsidel olnud arutluse all ühed ja samad teemad: täiskasvanuhariduses osalejate protsenti on vaja tõsta, madala haridustasemega inimesi tuleb õppes se senisest enam kaasata, ettevõtjaid tuleb veenda oma töötajate koolitamise vajalikkuses, kooli, kohaliku omavalitsuse ja riigi koostööd tuleb parandada jne. Kõike TULEB teha ... Aga KUIDAS?

Esmalt tuleks uute tõukefondide rahastamisskeemide planeerimisel kaaluda, et tulevikus pakutavad koolitused ei oleks õppijale täiesti tasuta. Meie kogemus on, et õppija on valmis maksma väikese osa õppest ise.

Teiseks võiks kaaluda idealistlikku ja ehk veidi utoopilist ideed: asutada riigi ja omavalitsuste toetatud rahvaülikoolid. Praegu on mitmes Eesti linnas tugev ja toimiv rahvaülikool, mille vanus jääb 20 aasta kanti – nii kaua on suudetud püsida ja see väärrib tunnustust. Tasub meelde tuletada aega enne 2004. aastat, mil Eesti riik eraldas koolile igal aastal toetust, mida võis kasutada juhi ja kuni kolme õpetaja palgaks.

Kolmandaks tasub mõelda, kuidas õppija, tööandja ja riik parimal viisil kokku viia, ning selles suunas ka tegutseda.

Heli Kaldas

Haapsalu rahvaülikooli juhataja

Rahu on *in*

Karl Martin Sinijärvi

kirjanik

Oi, kuidas mulle meeldib, et Euroopa Liidule Nobeli preemia anti. Ja veel rahupreemia. Kunagi anti Winston Churchillile kirjanduspreemia, sest mingil hämaral põhjusel (pidas sõdu hoopis?) ei saanud rahupreemiat anda. Võib-olla taheti ka Euroopa Liidule tegelikult kirjanduspreemiat anda, aga kuna palju raamatuid oli ilmunud Euroopa Liidus, vähe aga Liidul enesel, siis suunati too auhind turvaliselt Hiinasse, Liit aga pärjati rahuaurahaga. Õige kah, Liidus on tõesti küllaltki rahulik. No ei kujuta ju ette, et tänapäeva noorel saksa inimesel ei ole midagi muud teha, kui kaevata ennast maasse ja hakata tänapäeva noore prantsuse inimese pihta jäledaid asju heitma. Ilma erilise põhjusega sealjuures. Või et keegi käskis. Agressiivsest patriotismist ja toimivast käsuliinist nagu ka riigijuhatajate autoriteedist on järel lilledised ribad, ei õnnestu enam eurooplast eurooplaste vastu tapatööle õhutada. Kas te kujutaksite ette, et meil on rootslastega mingi kaubalis-rahaline värv vussis, pangad pidurdavad midagi, krediidiin tõrgub ning probleemi lahendamiseks otsustavad härrad Ansip ja Reinfeldt saata kuhugi Pakri taha või Gotlandi külje alla paar laevatait noori mehi (vabandust, tänapäeval ka naisi, Rootsi poolelt nüüd küll kindlasti), et need üksteist vastastikku ära uputaksid, ühesõnaga lihtsalt ära tapaksid, kallid laevad läheksid samuti põhja ja pakuksid edaspidi rõõmu ainult Vello Mässi ja Mati Õuna reipale ängile? Mitte kui kuidagi ei. Reinfeldtil on lahutuse asjad ja Ansipil on kõik lihtsalt väga hästi ning sõda on see kõige viimane, mille peale asjalik hästimakstud eurooplane oma aega ja energiat kulutada viitsib. Üldse on hakatud aru saama, et kui midagi hädasti vaja on, siis on odavam see ära osta või halvemal juhul kuidagi välja patustada, aga no sõda ei lähe kohe mitte. Liiga tüütu, liiga labane, liiga barbaarne. Liiga kallis.

Mitte et ei nägeletaks ega tülitsetaks ega vihastataks. Mkmm. Kreeklasi võtavad mõnitada kõik, kel targemat pähe ei tule. Ja siis meenuvad need portugallased ja iirlased ja ... polegi vaja nii täpselt mäletada, kes just ja mis mured just. Aga no kellelegi ju peame liiga palju raha andma, on ju. Isegi eestlane kepsleb siin meeeldi tagajalgadel ja undab, et nüüd anname kõik hinge tagant ära ja vaata veel, kellele. Rõõmus rassist ärkab südames üles ja ega meie-sugusele heale ju keegi teine päriselt

kõlbagi. Kreeklane on praktiliselt mudakoon ja itaallane on mõku ja prantslane on konnasõõja ja sealt lääne poole on praktiliselt ladinaa-meeriklased ja iirlane on joodik ja soomlane põder ja rootslane üks kuradi sotsialist ja belglast pole olemas ja lätlane on lätlane. Ja mida te räägite, et me saame sealt Euroopast terve viiendiku oma riigieelarvest, ega see ju ei tähenda, et me midagi vastu andma peaksime, ega me, krt, sinna Euroopasse andma läinud. Kõik see seltskond, kes enne EL-iga ühinemist kõigis meediakanalites vahutas ja vapper ja vastaline oli ja paksu valet kirjutas mis pritsis, on jälle saanud võimaluse ladrata ja luisata. Nojah. Mõga ajamise vabadus on üks nendest asjadest, mida me tahtsime. Siis, kui me tiblade riigimonsterit enam ei tahtnud ja monster juba nii nõrk oli, et julgesime natuke öelda, et me nagu hästi ei tahaks või nii. Nii jah, vihast ja tülinorimise tahtest puudust ei tule, isegi va tibla suunas on hea julge suuremate selgade tagant rusikaid viibutada ja keelt näidata, ise samas seletades, kui paha on ameeriklastega koos kaugel maal sõdida ja kui eriti paha ja nõme on see Euroopa Liit, kes meile, eestlastele, muudkui liiga teeb. Tibla jõustruktuuril pole vaja suuremat liigutada, lase aga eurovastastel pläkutada ja vaata, et köit jätkuks, ülespoomisega saavad ise hakkama, tublid eestlased.

Võib-olla taheti ka Euroopa Liidule tegelikult kirjanduspreemiat anda, aga kuna palju raamatuid oli ilmunud Euroopa Liidus, vähe aga Liidul enesel, siis suunati too auhind turvaliselt Hiinasse.

Aga sõdima ei hakka ikka keegi. Tülinorijad ei julge ja teised ei taha. Sellega on korras. Ja selle nägelemise ja tillukese tervisliku ksenofoobia sūgaval südamesopis on ka nii, et kui sa vähegi kaugemal ära oled, paistab soomlane juba vend, rootslane sõber ja belglanegi täitsa omakandimees. Kogesin seda viimati ühes Mississippis osariigi tillukese linnakese tillukeses muuseumis, mille peremeheks oli hollandlane, peaaegu ainuke valge mees külas. No oligi päris nii, nagu naabertänavat taat tulnuks vastu.

Kõik maailma taadid ei ole muidugi naabertänavat omad ja seepärast tahaksin ma näha, et sel vanal heal ja nüüd ka rahupreemiaga pärjatud Euroopal oleks kõva rusikas taskus ja ehk midagi kangematki. Veenvat sõjalist ühisvõimekust tahaks näha. Ja ausalt toimivat föderaalriiki. Aitab nämmutamisest, teeme need Euroopa Ühendriigid ära.

Korralikust liidust (nagu kirjanike või eurooplaste oma) on arukas vaadata tagasi näruste liitude (sovettide oma) aegadesse – Piret Tali on teinud päris nüansilise ja meelepildika raamatu „Pioneer Viru tänavast. Stagnaaja koolilood”. Ainult et misasi see stagna-aeg küll on või oli, paluks seletada. Tänapäeva inime ei saa selisest terminist küll mütsigi sotti. Vast raamatut lugenuna saab. Kes aga tahab peenemat vaimulendlemist kaugemaile maile, sellele on iluraamat „Karl Ristikivi teekonnad”. Aitab seltskonnas vaimuinimesena mõjuda, kuid on ka palju pilte.

AINELIIDUD JA ÜHENDUSED

■ 22. ja 23. oktoobril toimub Tallinnas rahvusvaheline konverents teemal „**Teise kuvand ajalooõpetuses**”, kus ettekannetega esinevad osalevate maade ajalooõpetajad, rahvusvahelised eksperdid ja Eesti ajaloolased. Konverentsi korraldavad Euroopa Nõukogu, haridus- ja teadusministeerium ning Eesti ajaloo- ja ühiskonnaõpetajate selts.

Peakorraldaja Mare Oja, mareoja@tlu.ee.

■ 24. oktoobril kella 11–16 toimub Tallinnas saksa kultuuri instituudis (Tolli t 2) Eesti ajaloo- ja ühiskonnaõpetajate seltsi ja akadeemilise ajalooseltsi **sügiskonverents bal-tisaksa ajaloost**. Konverentsi organiseerija Ilje Piir, ilje.piir@gmail.com.

ÕIENDUS

■ 12. oktoobri Õpetajate Lehe artiklisse „Meistrid, sellid, õpipoisid” sattus toimetuse süül viga: meistertööline ei ole V, vaid IV taseme ehitaja. Palume vabandust!

UUDISED

Keelekümblusprogrammi konverents „Koostöö ja tunnustamine”

25. ja 26. oktoobril toimub Tallinna lauluväljaku konverentsikeskuses (Narva mnt 95) keelekümblusprogrammi konverents teemal „Koostöö ja tunnustamine”.

Lisaks plenaaristungitele on töötod „Tulemuslik tunnustamine” haridusasutuse juhtidele, „Rühmas töötamine – mida see tähendab?” lasteaiakoostööle, „Kas RÜHM + TÕÕ = RÜHMATÕÕ?” üldhariduskooli õpetajatele, „Koostööoskuste kujunemine rühmanõustamise käigus”, „Koostöö

lapsevanematega mitmekultuurilises koolis”. Osalema oodatakse keelekümblusprogrammiga liitunud haridusasutuste (vene õppekeelega üldhariduskoolid ja lasteaiad), partnerite (ülikoolide esindajad, kohalike omavalitsuste haridusametnikud, ministeeriumi esindajad jt) ja teiste hariduse vallas tegutsevate asutuste esindajaid. Info keelekümblusprogrammi kodulehel www.kke.ee.

KARIN PIIR
keelekümblusprogramm

Peeter Laredei 150

5. oktoobril tähistati Häädemeeste koolis legendaarse koolijuhi Peeter Laredei 150. sünniaastapäeva Laredei nädalaga. Häädemeeste muuseumis olid temast näitus ja muuseumitunnid. Pikka aega Häädemeestel elanud ja toimetanud koolmeister, vaimulik ning koorijuht Peeter Laredei koostas „Aabitsa õigeusu lastele”, mis pidi aitama nn kodulastel (8–9-a) vanemate abiga lugemise selgeks saada. Tema tehtud on randlaste hümn „Hoia Häädemeeste randa” sõnad ning ta oli 100 ilmaliku ning 300 vaimuliku laulu autor või kohandaja. Kooli tarbeks koostas ta „Kooli laulud” 1. ja 2. ning „Kimbukese tarvilikke koolilaule”.

MERIKE PRUUL
Häädemeeste keskkooli õpetaja

ARHIIVIFOTO

Häädemeeste 6-klassilise algkooli juhataja Peeter Laredei abikaasa Elisabetiga oma direktoriks oleku 50. aastal.

Vana Toomas kutsub Tallinna tutvustavale mängule

Tallinna sümbol Vana Toomas kutsub 7.–9. klassi lapsi üle Eesti osalema pealinna tutvustavas seiklusmängus „Vana Toomase mõistatus”. Tallinna ettevõtlusamet juhi Kairi Teniste sõnul on „Vana Toomase mõistatus” Tallinna tutvustav mäng, kus ei maksa mitte eelteadmised, vaid teadmisanu. Võitjaks tuleb võistkond, kes suu-

dab teha hästi koostööd, kaasata sõpru ja rakendada oma loovust. Mängule saavad kolmeliikmelised võistkonnad registreerida end 25. oktoobri südaööni.

Mäng algab 29. oktoobril. Registreerimisinfo ja täpsemad juhised <http://www.tourism.tallinn.ee/est/tallinncard/vanatoomas>.

SIIM MÄNNIK

VÄLISMAALT

Õpetaja tulemuspalk Venemaal

Venemaa koolides on mindud üle uuele palgasüsteemile: õpetaja esitab aruande selle kohta, mitu protsenti materjalist on ta läbinud, milline on õpilaste keskmine hinne, mitu protsenti on iga õpilane hakanud paremini õppima, ja saab siis tulemuspalka. Õpetaja peab hoolega jälgima aasta peale tehtud kalendertööplaani, et see kattuks täpselt elektroonilisse päevikusse kantuga.

Aru tuleb anda (rajoonile ja kohalikele ministeeriumile) ka selle kohta, mida õpilased näiteks vene keeles ei oska ning kuidas ja millal kavatsetakse puudujäägid likvideerida. Iga tunni kohta peab olema ette näidata tunnikonspekt ning olema peavad aruanded ringide töö ja koolivälise ürituste kohta. <http://www.lenta.ru/articles/2012/09/18/otchety/>

Õpin, kuni lugemisprille ei vaja

FOTOD: RAIVO JUURAK

■ Aasta õppijaks valitud Anne Perlov (51) lõpetas äsja rätsepana kutsekooli ja utsitab nüüd teisi.

Poolsajandi sünnipäeval tehakse enamasti lillekimpude ja pika õnnitlejate-rivi saatel vahekokkuvõtteid tööteest. Anne Perlovi 50. sünnipäeval lillekimbud olid, kuid õnne soovis põlvkonna jagu noorem rahvas – kursusekaaslastes Valgamaa kutseõppekeskuse rätsepaerialalt –, ning juubilaril oli minevikunostalgalia asemel peas pakatamas hulk ideid, mida teha tahaks. Kool sai läbi ja tänavu sügisest seisab Anne ise klassi ees ning annab tulevastele rätsepatele materjaliõpetuse ja rõivaajaloo tunde.

Ent energiat jagub söakal naisel enamaks. Seepärast läks ta koolilõpetamise järel koduvalda Pukasse ja rääkis vallajuhtidele soovist koondada oma kandi käsitööhuvilised ja rajada MTÜ. Vald andiski kooskäämiseks ruumid. Valdavalt on tegu töötute või haiguste küüsis vaevlevate naistega, kellel Anne tahab aidata järje peale saada.

„Vahva on nendega koos olla ja õpetada näiteks taaskasutust ja seda, kuidas riideid huvitavamaks muuta,” räägib Anne. „Meil on olnud väga kiire edasimine. 12. septembril oli esimene koosolek ja juba tegutseme, kokku tuli viisteist naist. Siin on võimas väljund, kust saab energiat. Oleme vallaga rääkinud, et kui tulevad võistlused ja neil on auhindu vaja, võime valmistada.”

Plaanis on teha ka ajalooline padjanäitus. Naised koguvad eri maakonnadest patju kokku ja panevad neile

Anne Perlov on olnud juuksur, läinud siis meremeheks ja nüüd õpetab Valgamaa kutseõppekeskuses rätsepaid.

lood juurde. Selle näituse on endale ette tellinud juba naabermaakondki. Naiste käsitööd tahetakse tutvustada laadadel, ja kui õnnestub midagi müüa, oleks veel eriti hästi.

Annet rõõmustab ka pedagoogiamet kutsekoolis.

„Minu rahulikkus ja aus ütlemine on asjad paika pannud, õpilased kuulavad,” ütleb ta. „Keegi pole öelnud, et tunniteema või kontrolltöö ei huvita. Vastupidi, õpilased arvavad, et nii põnev on kuulata, mida vanaemad seljas kandsid.”

51-aastasele Annele on see elus kolmas kannapööre. Pärast keskkooli õppis ta juuksuriks ja pidas aastaid seda ametit, kuid tundis, et on end ammendanud. Oli paar kuud töötanud ja läks meremeheks. Tallinki

laeval oli üheksa aastat. Viis kaptenile kohvi, toimetas meeskonna söögruumis, kuni ootamatult vallandati. Töövaidluskomisjonis sai Anne õiguse ja hüvitise, mille eest läkski end päevasesse õppesse rätsepaks koolitama.

„Lubasin, et õpin nii kaua, kuni lugemisprille ei kasuta,” naerab ta. „Vanast peast õpid ikka endale, mitte emale-isale. Lõpetasin oma lapsega ühel ajal kooli. Võistlesime, kes saab paremad hinded. Eks elukogemust ole üksjagu, aga mõni asi ikka kordub. Vanasti jätsin referaadi viimasele ööle ja nii ka nüüd. Aga minu lugu on vast eeskujuks ja stiimuliks teistele töötutele. Kui saan niiviisi teisi aidata, on väga tore.”

Sirje Pärismaa

Keeletund viib õppurid teise maailma

■ Kui tahad õppida, ära oota, vaid tee seda kohe, soovitab aasta koolitaja tiitli pälvinud Kristel Vaino.

Kristel Vaino on Tartu rahvaülikoolis rootsi keelt õpetanud kaksikümne aastat. Käesoleva õppeaasta esimeses tunnis tuli juhtkond Kristelit õnnitlema ja õpilased kinkisid talle raamatu, millesse olid talletanud oma lood õpetajast.

„Õpilased olid aidanud minu nomineerimisele kaasa, mul on väga hea meel, et mul on sellised inimesed ümberringi,” lausub Kristel ja tunnistab, et tunnustavaid sõnu kuuleb ta ikka aeg-ajalt. Vahel võtavad õpilased aastaid pärast rootsi keele kursust ühendust ja avaldavad tänu.

Kristel on õpetanud ka gümnaasiumis, aga praegu on tema õppuriteks ainult täiskasvanud. Vanim õpilane oli 73-aastane proua, kes sai rootsi keele edukalt selgeks. Et saaks oma hea sõbrannaga suhelda.

„Rootsi keel pole raske, üks toredamaid ja meeldivamaid keeli,” lükkab Kristel ümber väite, justkui oleks selle keele selgeksaamine väga aeganõudev. „Kui inglise ja saksa keele põhi on all, on lihtne omandada. Meil on ka sarnane kultuuriruum ja ühiseid sõnu. Enamikul kursusele tulnutest on Rootsiga otsene kontakt pere või sõprade kaudu. On väga tore, kui saan viia neid iga kord paariks tunniks

Et saada paremaks inimeseks, peab õppima, arvab aasta koolitaja Kristel Vaino.

teise maailma. Igaihe puhul peab mõtlema tema vajadustele, motiveerima õppiijat ja saama aru, millest ta on huvitatud.”

Nii toobki Kristel tundidesse kaasa rootsikeelsest ajakirjandusest otsitud artikleid. Üks õpilane oli kord väga õnnelik, kui Kristel tõi tundi rootsi-

keelsed tenniseajakirjad – teavet tema hobi kohta. Tunduvalt toredam on ju õppida, kui leiad südamelähedast infot.

„Kunagi pole liiga hilja millegagi alustada,” arvab Kristel. „Kui tahad õppida, tee seda kohe, ära oota, paremat aega ei pruugigi tulla. Mõtlen tihti sellele, et kui inimene unistab millestki, siis ta sinna ka jõuab, kas lühemat või natuke pikemat teed pidi. Et saada paremaks inimeseks, peab õppima.”

Õpetaja peab alati ka ise õppima. Kristeli arvates ongi hea koolitaja tunnus see, et ta tahab ise edasi minna, olemaks kõige uuemaga kursis ja pakkumaks õpilastele parimat. „Samade õppematerjalide juurde jäämine on välistatud,” ütleb Kristel. „Keeleõppimisel ju materjalid ja meetodika uuenevad, keel ja kultuur muutuvad. Olen interneti kaudu uudistega kursis. Suviti olen Põhjamaades ka giid ja reisijuht. Sel suvel käis 622 inimest koos minuga Põhjamaid avastamas. Kes on seal ära käinud, on ka keeleõppest rohkem huvitatud.”

Õpilased elavad oma elu ja toovad tundi kaasa oma sidemeid Rootsiga. Hiljuti tuli üks algajate kursusel õppiv noormees näitama, missuguse toreda app'i ta oma nutitelefonile oli leidnud, et rootsi keele hääldust parandada.

„Õpetas mulle ka kohe selgeks, lähen moodsate asjadega ikka kaasa,” sõnab Kristel

Sirje Pärismaa

Et koolireis sujuks sekeldusteta

Juba enne reisi tuleb mõelda, kuidas klassiekskursioon kulgeks turvaliselt ja sekeldusteta.

Kuigi alles kaks kuud koolis käinud, seavad paljud õpetajad-õpilased reisi- sihte ja puhkuseplaane talveks, keva- deks ja suveks. Õpetajate meilikasti- desse ja õpetajate tubade laudadele on saabunud ka reklaamid, mis kutsuvad õpilasgruppe reisima. Enne kui klas- siga täpsemaid plaane pidada, peavad õpetajad tegema reisile kutsujate seast ära esimese valiku ja terad sõkaldest eraldama.

„Internetifoorumitest ei pruugi selguda firma kohta kogu tõde,” lau- sub OÜ Fortest Reisid juhataja Piret Neitsov ning soovib uurida majan- dus- ja kommunikatsiooniministeeriu- mi majandustegevuse registrit <http://mtr.mkm.ee/>. Seal on kirjas, kas firma on ikka reisikorraldajana registree- ritud, samuti firma tagatise suurus. Tagatis peaks garanteerima, et reisi- firma maksejõuetuse korral saavad samal ajal välismaal viibivad puhka- jad majutatud ja pääsevad tagasi koju ning ettemaksuklientidele makstakse osutamata teenuste eest raha tagasi.

Bussifirmad kipuvad ka ise reise korraldama, kuigi neil selleks õigust ega tagatist pole, ja pakuvad teenust odavamalt. Õpetaja võibki madalama hinna kasuks otsustada ja tellimuse teha. Kui aga firma või bussiga mida- gi juhtub ja reis peaks ära jääma, ei pruugi ta eraisikuna raha tagasi saada.

„Turvalise reisi tagab ikkagi reisikor-

raldusfirma,” lausub OÜ Perereisid juha- taja Eda-Merike Pelt. „Pingutame mak- simaalselt, et kõik sujuks. Hoolitseme selle eest, et transpordivahend oleks korralik ja hotell sobiks. Laste nõud- mised on läinud üha kõrgemaks, enam ei taheta viie-kuuekesi ühes toas olla. Raskusi tekitab ka tõsiasi, et klassid on väikesed ja ei saa gruppi täis. Teiste klassidega ei taheta aga koos reisida ja nii tuleb otsida lahendusi.”

Kindlasti kindlusta

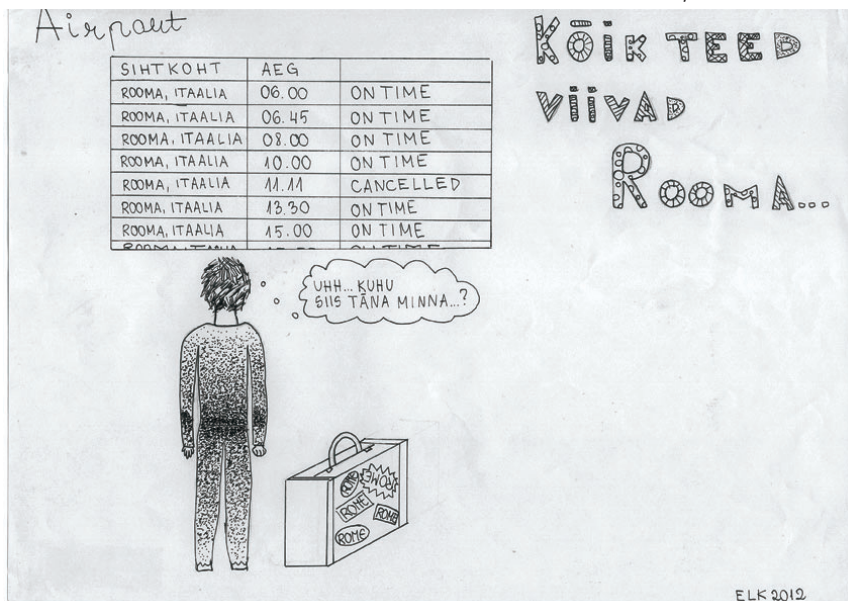
Kindlasti tuleb teha reisikindlustus, et vältida probleeme enne reisi, reisi ajal ja reisilt tulles.

„Meie firma ei korraldagi reisi gru- pile, kes keeldub kindlustusest,” mär- gib Eda-Merike Pelt. „Pole ju lastel ega õpetajal nii palju raha, et maksta hätta sattudes ise näiteks arstiabi eest.”

Valida saab mitu kindlustuskatet. Kõige tähtsam on meditsiiniabikind- lustus – kui reisil midagi juhtub, saab tagatiskatte ulatuses abi (30 000 või 70 000 eurot). Esmalt peab helistama kindlustuspoliisil oleval SOS-numbril, kust antakse juhtnöörid edasiseks toi- mimiseks. Kõik kulud katab kindlus- tus.

„Soovitame võtta ka reisitõrkekind- lustuse,” lausub Piret Neitsov. „Kui peaks juhtuma, et enne reisi juhtub midagi inimese või tema lähedasega, ning reisile ei saagi minna, makstakse raha tagasi. Tagatise määr tuleb valida reisipaketi hinna järgi, see ei tohiks olla vähem kui kogu reisi maksumus. Kui reis algab Helsingist, lisandub veel laevapileti hind, kindlustussum- ma peaks katma ka selle.”

EVA-LOTTA KOOSKORA, ELVA GÜMNAASIUM

Eesti noorte karikatuurivõistluse „Mida naerad, koolijüts?” teemaks oli 2012. aastal „Reisimine”. 1992. aastast toimuva võistluse eestvedaja on Tartu kunstigümnaasiumi õpetaja Paul Kunman.

Eda-Merike Pelt lisab, et õpilas- gruppidele tellitakse üha enam len- nureise ja nende puhul on reisi- tõrkekindlustus eriti vajalik, sest lennupiletit ei saa tasuta tagastada ega edasi müüa, kui keegi peaks haigestuma. Raskusi võib tekkida ka ühelt lennukilt teisele liinile ümber istudes, kui kahe reisi vahel on aega napilt. Järgmisest lennust maha jää- des kompenseerib kahjud reisitõrke- kindlustus.

Eksootilistesse paikadesse sõites peaks reisitõrkekindlustusele lisaks võtma looduskatastroofide riski. See annab võimaluse saada reisiraha taga-

si, kui sõit jääb ära maavärina, tsuna- mi vms tõttu.

Pagasikindlustus aitab juhul, kui kohver läheb kaduma või reisija saab selle tagasi määrdunult või katkisenä. Lennujaamas tuleb täita selleks blan- ketid ja need kindlustusele esitada. Kui hotellis läheb kohver kaduma, tuleb kutsuda politsei ja juhtunu fik- seerida. Pagasikindlustuse väärtust määratledes tasub mõelda asjaolule, et välja makstakse pool summast.

Kohvri kadumise korral on lubatud osta hädavajalikke esmatarbekaupu, tšekid tuleb säilitada, et pärast need kindlustusele esitada.

Grupile soodustus

„Klassiga reisisid on võimalik teha grupikindlustus,” selgitab Piret Neitsov. Grupis peab olema vähemalt kümme inimest. Mida suurem on grupp, seda suurem on soodustus. Reisitõrkekindlustus on soovitatav juba tellides ära vormistada. Kui grupis tahetakse valida kindlustuskatte eri- nevaid liike, tasub vaadata sedagi, et eri liikide tellijate arv oleks piisavalt suur saamaks grupisoodustust.

„Õpetajail tasub teada, et kindlus- tus on lastele kallim, sest riskid on nendega suuremad ja lastega juhtub rohkem õnnetusi kui täiskasvanute- ga,” ütleb Piret Neitsov. Kõige rohkem tuleb maksta kuni kuueaastaste kind- lustamise eest, järgmine tariif on kuni 18-aastastele. Täiskasvanuks loetakse alates 19. aluaastast.

Ja veel: kui minnakse sportima, mägedesse matkama või suusareisile, on tegu kõrgema riskiga ja ka see tuleb kindlustust vormistades fikseerida. Kui matkarajal peaks midagi juhtuma ja kindlustades polnud kõrgemat riski fikseeritud, ei saa ka kindlusraha.

Nii Fortest Reisi kui ka Perereiside juhatajad märgivad, et koolid on haka- nud varasemast rohkem kasutama rei- sikorraldaja abi. Kuigi hind tuleb nii pisut kõrgem, on tagatud laste turvali- sus ja õpetaja hingerahu. Reisimõtteid mõlgutades tasub üle vaadata reisi- dokumendi kehtivus. Sõltuvalt riigist peab pass reisilt naastes kehtima veel vähemalt kolm kuni kuus kuud. Ja ka naaberriiki Läti minnes ei saa läbi dokumendita!

Sirje Pärismaa

PEREREISID

SUUR VALIK KLASSIREISE bussi, laeva ja lennukiga

- Lõbus Jurmala veepark, Riia ja maaliline Sigulda, merelinn Helsingi, kuninglik Stockholm, Palanga või Vilnius, Praha või lumised Tatra mäed, kultuurilinn Berliin, elamusterikas Budapest, romantiline Pariis, muinasjutuline Baierimaa, suursugune Inglismaa.
- Põnev teaduskeskus AHHA, uudne jääaja keskus, Lõuna-Eesti huvitavamad paigad, Jõgevamaa ja Palamuse lood, mäginne Otepää, keskaegne Tallinn, vaheldusrikas Virumaa, Lahemaa mõisad, mitmepalgeline Mulgimaa, meretagused Saaremaa, Hiiumaa ja Kihnu.
- Koolilõpu ekskursiooniks sobib ka nädal rannapuhkust Bulgaarias, Türgis või Kreekas, tellige meilt juba varakult.

PROGRAMMID KODULEHEL

www.perereisid.ee

Hinnapakumist küsige
pere@kiirtee.ee

Info tel 742 0339, 631 3645, 522 6257.

Klassiekskursioon on paras katsumus niikuinii! Küll on siis tore teada, et VÄHEMALT BUSSIGA ON KÕIK KORRAS!

Meilt leiate turvalise ja mugava bussi, kus reisimine on puhas rõõm!

Busside valik on lai nii **sõiduks Eesti piirides kui kaugemal** ning meie bussijuhid on toredad ja kogenud.

Lisaks pakume võimalust kahekorruseliste **CITY TOUR ekskursioonibussidega** tuuritada Tallinnas, õppida läbi Audio Giidi kõrvaklappide pealinna põnevat ajalugu ning erinevaid keeli.

Broneerige buss aegsasti, et kindlustada reisi kordaminek.
Helistage! Mõtlemise kaasa, aitame otsustada ja planeerida.

TELLIMINE: booking@hansabuss.ee, +372 627 9080, info@hansabuss.ee, www.hansabuss.ee

Hansabuss – turvaline seltskond ratastel

Järgmine Koolireisi erileht
ilmub veebruaris 2013.

Isetegemise alternatiiv ekskursiooniteenuste asemel

Lugesin hiljuti puht uudishimust neti-foorumitest kooli- ja klassiekskursioonide kogemusi. Sain teada, et palju kasutatakse reisibüroode teenuseid. On ka tublisid koole, kes usinasti kasutavad eri programmide võimalusi ning korraldavad aastast aastas õpilastele fantastiliselt atraktiivseid projekte-õppekäike.

Reisibüroo teenuseid on õpetajal mugav ja mõnus kasutada. Ent paraku pole need taskukohased kõigile õpilastele. Ekskursiooniteenuse puhul ei tea ka ette, kuidas veab giidiga, kas bussijuht on varem lapsi näinud, kas muuseumipedagoog on heal tasemel, kas lapsed on kodust kaasa võetud apelsinidesse süstinud viina jne. Just ekskursiooniteenuste puhul ohkasid paljud õpetajad küberruumis „mitte iialgi enam”. Muidugi, oli ka palju häid kogemusi, eriti gümnaasiumiklasside puhul.

Õppekäikude projektide koostamine on õpetajale päris suur lisakoormus. See-eest on siin oodata vähem tagasilööke. Esiteks seetõttu, et projekti rahastajad eeldavad korraldajatelt selgeid eesmärke, põhjalikult planeeritud tegevuskava ja konkreetset sõnastatud tulemusootusi. Teiseks osalevad õpilased sellistes projektides juba planeerimisfaasis vähemalt kaasatuse tasemel, mis annab neile ekskursiooni või õppekäigu õnnestumise suhtes peremehtunde.

Õppekursioone Eestis koolidele on rahastanud projektide kaudu näiteks keskkonnainvesteeringute keskus ja kodanikuühiskonna sihtkapital. Ka SA Archimedese Comeniuse koostööprojektide Eesti tööviisidesse on põimitud põnevaid avastusretki Nuustakust Saaremaani. Loomulikult võimaldab Comenius õpilastele ka välisreise, kuid need pole kooli- ega klassiekskursioonid, vaid preemiad parimatele.

Euroopa Noored

Tahan järgnevalt tutvustada programmi, mille käigus saavad meie koolinoored avastada süviti mitte ainult Euroopa kirevust, vaid ka naabruspiirkondade eksootikat. Jutt käib Euroopa Noorte programmist. Mittemaalset hari-

Kuuste kooli noored Euroopa Noorte noortevahetuse projektis 2008. a Gobustanis viikingite jälgi otsimas.

dust toetava programmi üks alategevus on noortevahetused. Noortevahetustes võivad osaleda noored vanuses 13–26 eluaastat. Tähelepanu, tegemist pole klassikalise õpilasvahetusega.

Noortevahetuses osalejad on vabad õppe- ja ainekava sätestatud kohustest ning õpetaja või noortejuhi püstitatud eesmärkidest. Projekt pole ka meelelahutuslik. Noored peavad ise läbi mõtlema enda huvid, saavutusvajaduse ning lähtuvalt sellest valida noortevahetusele sobiva teema. Näiteks leidub koolis grupp noori, kes vaimustuvad fotograafiast. Oma huvi aluseks võttes loevad nad läbi Euroopa Noorte prioriteetid ja valivad nende

seast endale sobivaima. Näiteks tervislikud eluviisid. Olen kindel, et noortel ei ole probleemi ühitada fotograafia tervislike eluviiside käsitlemisega.

Veelgi enam olen veendunud, et edukalt on võimalik ühendada rääkimist ja kultuurilist mitmekesisust; jalgpalli ja kliimamuutusi; plankingut ja soolist võrdõiguslikkust. Tuleb vaid noori pisut julgustada ning innovaatilisi ideid tuleb nii palju, et aja või roobiga kokku.

Nooremate osalejate puhul on noortejuhi (loe: koordineeriva õpetaja) roll suurem. Eeskätt innustamisel, julgustamisel, informatsiooni tõlgendamisel, koostöövõtete ja konfliktioskuste

arendamisel, õppeprotsessi jälgimisel ning reflekteerimisel, vajadusel „tulekahju kustutamisel”. Kuid noortejuhi roll ei tohi suretada välja noorte huvisid ja saavutusvajadust.

Lisaks teemale ja noorte osaluse väärtustamisele on noortevahetuses tähtis element ka partnerlus. Partneriteta noortevahetusi teha ei saa. Partnerite leidmiseks on palju võimalusi: sotsiaalmeedia, Euroopa Noorte Eesti büroo, kooli Comeniuse kontaktid jne. Koostöös partneritega otsustavad noored, kes kellele külla sõidab.

Rohkem infot programmi kohta leheküljel <http://euroopa.noored.ee/>.

Muide, programmi (nii nagu Comeniustki) jätkub veel vaid üheks aastaks. Nii et kasutage võimalust!

Matkarajad ootavad

Kui projekti teha pole võimalik ja reisibüroo ei ole taskukohane, soovitan noortega matkale minna. Nii Eestis kui ka Lätis on võrratuid paiku, mida tasub ikka ja jälle avastada. Au ja kiitus RMK meeskonnale, kes on Eestis matkamise väga mõnusaks teinud. Jällegi – juba varateismelised võivad matka-programmi edukalt ise kokku panna. Las nad teevadki seda ise! Samuti kal-kuleerigu nad toidueelarve, mõelgu läbi, mida matkale kaasa võtta, leppi-gu kokku turvalisusreeglites ning keh-testagu iseendale repressioonid, kui keegi kuritahtlikult reegleid rikub.

Garanteerin, et sellise ise-poliitika puhul on välistatud üsna tüüpiline pedagoogifrustratsioon „ma ju nii püüdsin, aga õpilasi üldse ei huvita”. Õpetaja rolliks jääb alaealistest koosneva matkaseltskonna puhul vanemate kontaktide kogumine ja noortega matkal lõbusalt kaasas jõlkumine – keegi peab ju formaalselt vastutama isegi informaalsete tegevuse puhul.

Paar praktilist nõuannet ka matkateele: õhtuti mitte kohvi juua – järgmisel päeval ei jõua janu ära kustutada; tuletegemise materjal ja varuriide komplekt pakkida veekindlalt; rattamatkal varuda ratastele pakiraam; grupis olgu vähemalt üks toimiv mobiiltelefon; terav nuga ja rull teipi teeb isegi Potsatajast MacGyveri; plaastreid ja kuivi sokke pole iialgi küllalt; peakate on parem kui päikesepiste, ja mis peamine – hea tuju ja entusiasm võivad igasuguse väljakutse.

Kokkuvõttes nõustun nendega, kes väidavad, et õpetaja pole reisikorraldaja. Õpetaja roll on luua õpilasele arenguks ja õppimiseks tingimused. Oma kogemustest kinnitan, et mittemaalised rännakud Euroopa Noorte programmis ning aktiivse noorteosaleusega matkaüritused just seda eesmärki täidavadki.

Kersti Kivirüüt

Kuuste kooli ajaloo ja ühiskonnaõpetuse õpetaja

Tule meiega jõuluimesid otsima-leidma ning silmaringi avardama.

Kes kunagi on pead murdnud selle üle, kus Jõuluvana elab, võib selle nüüd ise välja selgitada. Kuigi selle müstilise, ehk veidi veidrugi mehega on võimalik kohtuda 365 päeval aastas, on Lapimaal Jõuluvana juures kõige põnevam novembris, detsembris ja jaanuaris.

“Lapimaale Jõuluvanale külla”

Hind: grupele 40 õpilast + 3 õpetajat 235 EUR

Küsi pakkumist oma grupele!

Taisto Reisid OÜ
Maneezi 6, Tallinn
tel 680 70 70
www.taistoreisid.ee

20-aastase kogemusega reisibüroo

pakub seiklusrikkaid ja harivaid koolireise

SOOME ja ROOTSI

LÕUNA EESTI
TURISMIKESKUS

**Ootame teie soove,
oleme vaid telefonikõne kaugusel!**

Riia 2, Tartu (Riia ja Turu tänava nurgal, Tasku vastas)

E–R kl 8.30–18.30, L kl 10–15

tel 734 4190, 535 8426, info@letstravel.ee

Ekspressreisid

KLASSIGA LAPIMAAL!

**13.–16.12, 19.–22.12
ja 27.–30.12.2012**

Buss/laev, majutus mugavustega
puhkemajas. Hind 149 eurot/õpilane

- **Piduehtes Viin** 25.–30.12
hind 240 eurot (3 ööd ***hotellis,
2 ööd Poolas minnes/tulles)
- Soodsad bussireisid **Ungarisse, Austriasse, Slovakkiasse, Tšehhi**,
hind alates 230 eurot.
- **Peterburi reisid** koolirühmadele
159 eurot.
- **Valgevene reisid** koolirühmadele
190 eurot.

**Reisikorraldaja Ekspressreisid,
Tartu, Soola 1a**

Tel 734 4350, 507 2309, 5844 0400,
516 1200, info@expressreisid.ee,
www.expressreisid.ee

SIRJE PÄRISMAA

Anneli Oja on Tartu ajaloo oma õpilastele lähemale toonud.

Koos turismigrupiga Eestile tiir peale

■ **Tartu Veeriku kooli ajalooõpetaja Anneli Oja teeb suviti reisisaatja tööd ja aitab turismigruppidel Eestimaad avastada.**

Turismipisikusse nakatus Anneli Oja juba ülikooliajal, kui teenis Tartu reisiruudisbüroos giidina taskuraha. Rääkimise eest maksti palka ka ülikooli lõpetamise järel, kui Anneli läks tööle Järvamaale Albusse Tammsaare muuseumi. Aastaid hiljem oli tarkust ja erialaseid nippe kogunenud juba nii palju, et Annelist sai Olustvere teenindus- ja maamajanduskoolis turismikorralduse eriala õpilastele giiditöö õpetaja.

Mõttes, et ainult rääkida on vähevõitu, peab ka tegutsema, ja nii pakuski end koolitöö kõrvalt turismifirmasse reisisaatjaks. Juba neliteist aastat on Anneli oma pikki suviseid koolivaheaegu elavdanud turismigruppide saatjana mööda Eestit, Lätti ja Leedut rännates.

„Mulle meeldib Eesti ja töö inimestega,” lausub Anneli. „Iga kord märkan midagi uut ja huvitavat, isegi kui kümnendat korda samasse paika lähen. Minu ülesanne on emotsiooni edasi anda ja huvi äratada. Tore on jagada seda, mida tean. Isegi kui grupp kohe ei huvitu, tuleb osata koht neile huvitavaks teha.”

Õpetaja, teeme veel!

Anneli loetleb paiku, mis talle eriti meeldivad: Palamuse, Saaremaa, Jägala juga, Jõelähtme kivikalmed. „Need on kõige vanemad inimkätega paikapandud kiviringid Eestis,” sõnab ta ja lisab, et võiks igast maakonnast öelda koha, mis on südamelähedane.

Lastegruppide puhul peab alati mõtlema, millega tähelepanu äratada. Hästi lähevad peale lood.

„Vahel panen midagi juurde ka, kui lugu tundub igav,” muheleb ta. „Olen kogunud suure hulga legende ja muistendeid, mida jutustada. Alati õpib midagi juurde. Hiljuti sain teada,

et Helme tekkimise lugu on märksa pikem, enne teadsin vaid selle lühivarianti. Vahel lasen lastel jutustada, mis võiks nende arvates loos edasi juhtuda. See meetod töötab alati. Koolitunnis meeldib isegi suurimatele loodritele fantaseerida ja jutustada.”

Mõni reis ja grupp läheb kohe väga südamesse.

Annelil meenub päev, kui oli ühe klassiga Meenukunno rabas. Küsis neilt, kus on maailma vaikseim paik. Mõistagi rabas, teadsid lapsed. Edasi päris ta, kas nad peavad vastu paar minutit vaikus. Lapsed pidasid.

„Hakkasin vaikselt rääkima kahe minuti möödudes,” meenutab Anneli. „Küsisin, kas oli siin maailma vaikseim paik. Lapsed noogutasid ja palusid: õpetaja, teeme veel! Emotsioon jõudis neile kohale. Kuigi nad on iga päev suures müras, tahavad nad vahel ka vaikust.”

Põhiloomuselt on suured ja väiksed reisisellid üsnagi sarnased. Nii lastekui ka täiskasvanute gruppides on neid, kes tunnevad kõige vastu huvi ja seisavad esireas. Mõni hoiab veel eriti külje alla ja küsib teistest rohkem. Aga alati on ka tagarea seltskond, kes pole teemast nii innustunud.

Anneli ei mäleta siiski, et kunagi oleks päris nii olnud, et ta ei suudagi millegagi tähelepanu äratada või peab jätma reisi midagi tegemata, kuna huvipuudus on kapitaalne.

Kord oli ta Norra grupiga Viljandi lossimägedes. Valdavalt keskkooliealised küsisid, kus on pangaautoomaat, söögikoht, pood. Anneli avaldas soovi jututada veerand tundi koos ja lubas, et ei tüüta külalisi.

„Ma ei saanud pooleteise tunni pärast neid sealt lossimägedest enam ära,” naerab ta. „Pildistasid, jooksid üles-alla, kõndisid üle silla ja muudkui küsisid.”

Anneli tõdeb, et kuigi olud ja lapsed on muutunud, meeldib neile alati elav jutt.

„Mul ju ajaloolase pagas, võin lõputult juttu veeretada,” muheleb ta.

Suhtlemine ongi giiditöös kõige olulisem. Tartu giide õpetatakse välja

Tartu rahvaülikoolis. Anneli tegi 2003. aastal giidieksamit hindale A ja nägi, miks mõned polnud sama edukad.

„Giid peab oskama ka käituda ja valdama kehakeelt,” rõhutab ta. „Tuleb pöörata tähelepanu igale pisiasjale: kuidas suhtled inimestega bussis, kuidas hoiad mikrofoni. Õpetasin kolm aastat rahvaülikoolis tulevase giide. Tegime Tartu peal tuuri, et õppida selles ametis õigesti käituma ja liikuma.”

Tartu ajalugu südames

Koolitundides meeldib Annelile teha oma aine lastele huvitavamaks Tartu ajaloo kaudu. Kui vähegi võimalik, räägib ta kodulinnast. Käib klassidega Tartu ülikooli kunstimuuseumis, kesklinnas keskaja jälgi otsimas, Raadi kalmistul, linnamuuseumis, KGB kongides.

Nii nagu koolitundideks, valmistub ta iga kord ka reisiks, sest põhiasjad tuleb paika panna ja tähtsamad faktid välja kirjutada.

„Kui eksin, siis pärast alati parandan, olen nõus tunnistama oma vigu,” kinnitab Anneli.

Ehkki koolides on kombeks käia klassireisidel ka reisikorraldusfirma abita, ei tihka Anneli õpilastega „met-sikult” välja minna. Ta leiab, et see oleks liiga suur vastutus. „Mina küll ei suuda üksi kõike organiseerida ja vastutada, olla reisikorraldaja, giid, bussi tellija, hotelli broneerija,” arvab ta. „Lastele peab olema tagatud turvalisus. Reisikorraldaja vastutab, et kõik sujuks.”

Maailm on avanenud ja õpilased reisivad peredega kaugetesse maadesse. Pärast reisi toovad ka õpetajale pilte näha ja tahavad muljeid jagada. Õpetaja näitab kaugetest maadest kõneldes oma fotosid ja meenutab põnevaid seiku reisidelt.

„Vahetud muljed elavdavad tundi,” lausub Anneli.

„Pärast reisi vaatad maailma jälle erksama pilguga ja tunned kõige vastu rohkem huvi.”

Sirje Pärismaa

Planeeri juba täna jõulu- või kevadvaheaaja reis!

- Fortest Reisidel on pakkuda suur valik grupireise erinevatesse sihtkohtadesse koos kogenud reisisaatjaga.
- Korraldame turismireise kogu Euroopas, õpilasekursioone Eestis ning matku kodu- ja välismaal.
- Lisaks lai valik puhkusepakette.

Täpsem info kodulehelt www.fortestreisid.ee.

Lisainfo ning tellimine Fortest Reisidest telefonil 734 1220, 631 2821, 501 9931, 5624 7679 ning meilitsi info.tartu@fortestreisid.ee või info.tallinn@fortestreisid.ee.

Silmaringi reisi juht. Eesti, Läti ja Leedu

432 lk, värviline, pehme kaas, ilmunud 2010

Reisijuhi on koostanud Briti suurkirjastuse Dorling Kindersley kaastöötajad, kes viibisid turistina Baltikumis ja talletasid oma tähelepanekud raamatusse. Informatsiooni on reisi juhis piisavalt, nii et kõigil on võimalik avastada midagi uut. Reisi juhi abil võib veenduda, et mõnetunnise autosõidu kaugusel asub mõndagi huvipakkuvat ja vaatamisväärtust: looduslikke ja arhitektuurseid meistriteoseid, mõnusaidsid puhkamiskohti imekaunistes randades ning põnevaid muuseume.

Lisaks sellele pakub reisi juht hulgaliselt praktilist informatsiooni ööbimiskohtade, transpordivõimaluste ja kohalike tavade kohta.

Info teiste samasse sarja kuuluvate reisi juhtide kohta: www.koolibri.ee (aime- ja ilukirjandus, reisiraamatud)

Keskaegne seiklus.

Vallimäel avab detsembrikuus väravad Völuloss!

- Lossis on kuusemets, põlevad tõrvikud ja lõkkes.
- Mängib kaunis jõulumuusika.
- Lapsi ootavad külla võlurid ja päkapikud.
- Näha saab nukuetendust „Saabastega kass”.
- Meisterdame mesilasvahast jõuluküünla, kaunistame jõulumemmega piparkooke, uudistame päkapiku postkontorit, õpime võluritelt võlutrikke ja kõige julgemad saavad külastada õudset kummitusekoobast.
- Linnuse kits ennustab uut aastat.
- Külla tuleb ka Jõuluvana.
- Teeme tulevärki ja aupauku.
- Jõulumaa külastus kestab ca 2 tundi, maksab 9 eurot inimese kohta.

Alates 3. detsembrist avab Völuloss oma väravad algusega kell 9 ja kell 12, programmi pakume tööpäevadel (E–R). Gruppide registreerimine linnus@svm.ee, info tel 5333 8160.

VIRUMAA MUUSEUMID
MUSEUMS OF VIRUMAA

Vabatahtlikud toovad jõulurõõmu sadadele lastele

Äsja algas piletimüük vabatahtlike organiseeritud Mia jõulumaale, mis pakub detsembris tasuta jõuluelamust kuni 800 puudust kannatavale lapsele. Kokku oodatakse 14.–16. detsembrini avatud Mia jõulumaale 3000 külastajat.

Kõik piletiga külastajad on heategijad, kes toetavad oma külaskäiguga neid, kes muidu endale jõulurõõmu lubada ei saaks – tasuta saavad jõulumaale vähekindlustatud pered, asenduskodude lapsed ja puudega inimesed.

Mia jõulumaa sai alguse soovist, et jõulude ajal tunneksid kõik lapsed ennast võrdsetena ega jääks rahapuudusel koolibussile kurvalt järele vaatama, kui teised jõulumaale sõidavad.

Et tasuta kohad jõuaksid nendeni, kel seda kõige rohkem tarvis, teeb Mia koostööd kohalike omavalitsuste, koolide, asenduskodude ja puudega inimeste organisatsioonidega. Koolidest-lasteaedadest tulevate gruppide puhul

tagame vähekindlustatud perede lastele tasuta sissepääsu, nii et klassist või rühmast kõik kaasa saaksid.

Mia jõulumaa on avatud Harjumaal Saulas Viikingite külas. Kokku mahub jõulumaale kuni 3000 külastajat. Lapsi ootavad päkapikud, töötoad, sepad, ree- ja ratsasõit, jõuluvana ja jõulumemm, soe supp ja talverõõmud. Iga laps saab jõuluvana paki ja töötubades ise kingitusi meisterdada.

Mia jõulumaa toimub neljandat aastat, eelmisel aastal külastas üritust 2300 inimest, neist 600 pääses sisse tasuta. Mia jõulumaa on eraalgatus ning saab teoks vabatahtlike ja sponsorite toel. Ürituse korraldamisega on seotud üle 100 vabatahtliku.

Pilet jõulumaale maksab 5 eurot, peredele 12 eurot. Piletid on eelmüügis Piletilevis. Lisainfo ja täpne programm www.joulumaa.ee ja www.facebook.com/joulumaa.

Kadi Teeäär

Mia jõulumaa peakorraldaja

Mia Joulumaa asub Harjumaal Viikingite külas.

Tervise Paradiis ootab teid 2012. aasta parimale klassiekskursioonile!

Kas teadsite, et Tervise Paradiis asub Eesti suurim veepark? Või et see on koolivaheaja veetmiseks ideaalne paik? Lubame, et unustate alanud kooliaasta pinged ning vaikselt ligi hiiliva koolistressi kohe, kui Tervise Paradiisi ukseid teie ees avanevad.

Eesti suurimas veepargis tegevust jagub. Kuni 700 veesõpra saavad lõõgastuda mullivannis, hüpata vette nelja meetri kõrguselt ja tuhiseda

mööda liutorusid, millest pikim on 85-meetrine. Kelle hing ihkab adrenaliinisüsti, saab proovida kärestikulist mägijõge. Enese proovilepanemiseks on ideaalne ronimissein, mille katsumusterikas vallutamine süstib sinusse energiat.

Veeparki külastades on võimalik laadida käepaelale raha, mille eest saate soetada Aqua baarist karastavaid jooke. Mis võiks olla parem jäätise-

kokteilist, mida saab nautida varbad mõnusalts mullivannis? Muretseda pole vaja – kasutamata jäänud raha saab lahkudes tagasi.

Tervise Paradiis juba oskab noori üllatada. Nüüdisaegselt sisustatud diskotoas on kõik võimalused sünnipäevade ja klassikohtumiste pidamiseks. Ülisuurel 360 Kinecti mängukonsoolil saad end proovile panna, mängides seiklusrikkaid ja lustlikke mängu.

Julgemad saavad vallutada diskopõranda ning esitada kuumi hitte karaokekavalal.

Vahvat tegevust jagub aga veelgi. 0-korrusel ootab huvilisi suurepärase kuue rajaga bowling'usaal. Pole vaja karta kuuli veeretada, sest mängust keegi välja ei jää. Algajad saavad harjutamiseks panna radadele toed, mis garanteerivad tabamuse igal viskel!

Pärast aktiivset ning lõbusat päeva

pole midagi paremat maitsvast kõhutäiest. Neptuni grillis pakutavad grillitoidud ning suussulavate täidistega pannkoogid pole veel kedagi külmaks jätanud.

Kunagi pole olnud kergem otsustada, kus oma vaheaga veeta. Alates 22. oktoobrist kuni novembri lõpuni pääseb grupiga külastades Tervise Paradiisi iga kümnes õpilane veeparki tasuta.

Ma ei taha esimene olla!

Ma tahan olla kümnes!

22.oktoobrist 30.novembrini pääseb iga 10nes õpilane grupis Tervise Paradiisi veeparki TASUTA!

Ootame Teid 2012 aasta parimale klassiekskursioonile Tervise Paradiisi veeparki.

Tublisid klassijuhatajaid, kes külastavad meid vähemalt 15 õpilasega, premeerime Tervise Paradiisi veeparki perepiletiga (2 täiskasvanut ja 2 last), mille võib realiseerida vabalt valitud ajal, 2012.aasta lõpuni.

Tutvu koolipaketiga
www.terviseparadiis.ee

Info ja broneerimine
Tervise Paradiis spaa-hotell & veekeskus
Side 14, Pärnu
Tel 445 1665
maris.niinemae@spa.ee

Joonestamine lõimib õppeaineid

■ Kümme-kond Eesti kooli hakkas 1. septembrist joonestamist õpetama.

Et tulevased insenerid ja konstruktorid, töölised ja tehnikud valdaksid jooniste lugemise ja valmistamise kunsti, peab juba praegu hakkama gümnaasiumis senisest tõsisemalt tegelema joonestamise ja mudelprojekteerimisega. See on nüüd ka võimalik, kuna koolide arvutipark on muutunud paremaks ja arvutiprogrammide tootjad annavad koolidele tasuta CAD-i (akronüüm *Computer-Aided Design*, arvuti abil konstrueerima) tarkvara.

Uue toote väljatootamine algab probleemi määratlemisest, edasi tuleb kontseptuaalne disain, siis toote esmased virtuaalsed mudelid, mille hulgast valitakse optimaalsed variandid jne. Selle kõige juures on rakenduslikel inseneriteadmistel, sealhulgas joonestamisel, jooniste lugemisel ja mudelprojekteerimisel suur tähtsus.

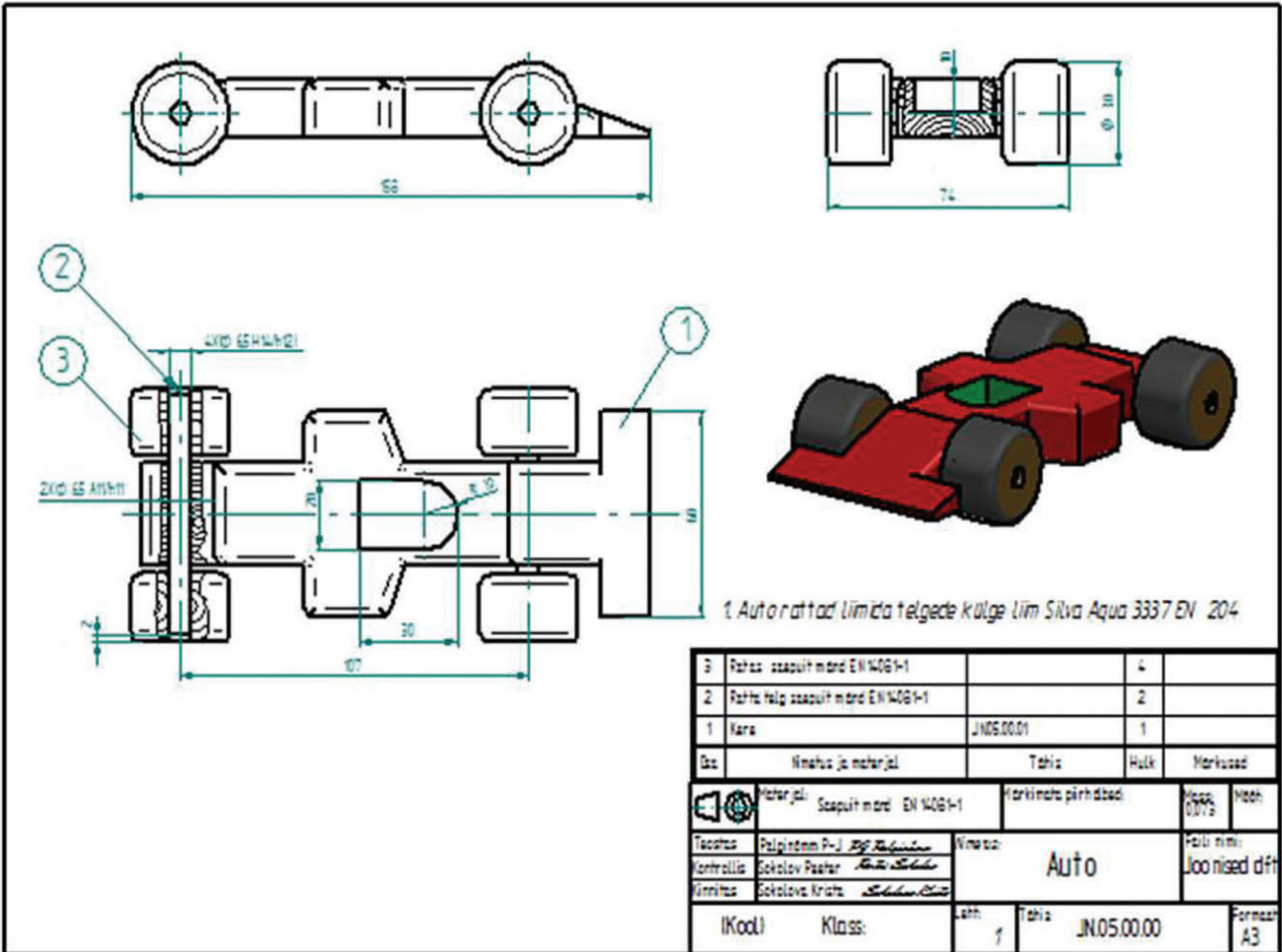
Nii nagu ettevõtetes vanasti käsitsi jooniseid tehti, praegu tehnilist dokumentatsiooni praktiliselt enam ei valmistata, mis tähendab, et joonestamise õpetamise metoodikat on vaja muuta. Ruumikujutusvõimet, kujutavat geomeetriat ja tehnilist joonestamist tuleb hakata õpetama hoopis teise metoodika alusel – kasutades CAD-i programme.

Struktuurilt interdistsiplinaarne õppeaine

Joonestamine lõimib õppeaineid. Seob endaga kujutava geomeetria, insenerigraafika, matemaatika, füüsika, tugevusõpetuse ja veel palju õppeaineid. Kuna joonestamise CAD-i programmid on interdistsiplinaarsed, aitab joonestama õppimine aru saada ka üksikutest õppeainetest. Interdistsiplinaarsus toob välja õppeainete võrgulaadse struktuuri ja nende seosed, võimaldab eri õppeainetest kui eraldiseisvatest distsipliinidest paremini aru saada. Teisiti öeldes, matemaatika või füüsika ei ole õpilase jaoks eraldiseisev abstraktnen õppeaine, asi iseeneses, vaid vajalik distsipliin mingi lõpptulemuse saavutamiseks.

Interdistsiplinaarsus omandab koolis üha olulisema osa, sest infot, mis tuleb õpilastele edastada ja õpilastel vastu võtta, lisandub iga aastaga. Vaja on valida, mida õpetada.

Tehnikaerialade õpetamisel on oluline asjadest ja protsessidest sügavuti

Näide uuest joonestusõpikust – koostejoonis.

aru saada, selleks tuleb hakata joonestamist õppima juba gümnaasiumis, ja miks ei võiks anda esmaseid alusteadmisi juba põhikoolis.

Astmeline, mitmel tasandil õpetamine võimaldaks õpilastel aine paremini omandada. Mis põhikoolis jääb veidi segaseks, saab gümnaasiumis selgemaks. Nii tagatakse õpetamisel järjepidevuse ja lihtsamalt keerulise-ma poole liikumise printsiip. Inglased ja ameeriklased juba õpetavad edukalt CAD-i programme gümnaasiumiastmes ja inglaste tehnikaharidus on heal tasemel, ameeriklastest rääkimata.

Joonestamise pilootprojekt

Kümme-kond kooli Eestis hakkas 1. septembrist joonestamist õpetama CAD-i programmi Solid Edge ST-4 abil. Tegemist on pilootprojektiga ja õpitav aine on gümnaasiumi valikaine. Projekti juhib dotsent Peeter Kukk Tartust, osalevad edumeelsed ja aktiivsed õpetajad ning koolide juhtkonnad,

kes algatust igati toetavad. Algatus on väga tänuväärne ja vajalik, see teeb tudengite õppimise kutse- ja tehnika-kõrgkoolides tulevikus lihtsamaks ja muudab tehnikaerialade omandamise huvitavamaks. On ju huvi asja vastu efektiivse õpetamise aluseks.

Nii nagu ettevõtetes vanasti käsitsi jooniseid tehti, praegu tehnilist dokumentatsiooni praktiliselt enam ei valmistata, mis tähendab, et joonestamise õpetamise metoodikat on vaja muuta.

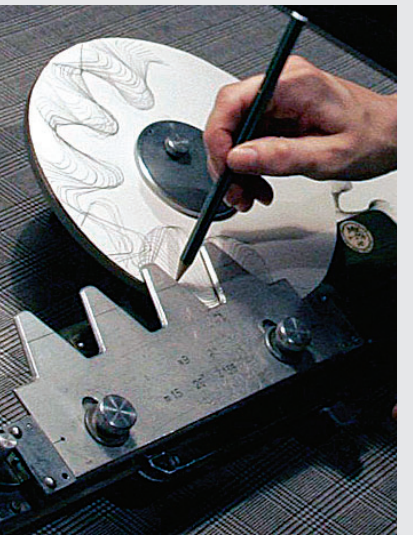
Ei saa öelda, et uuest joonestamise õpetamise meetodite süsteemist on käsitsi joonestamine täielikult välja jäetud, aga seda on varasemast tunduvalt vähem. Põhirõhk on pandud mudelite projekteerimisele, mis peaks tekitama soovi joonestamisega tõsisemalt tegelda.

Eelkõige gümnaasiumidele mõeldud pilootprojekti ettevalmistamise

käigus on välja töötatud joonestusõpik („Joonestamine Solid Edgega”. Õpik gümnaasiumile. Jaak-Evald Särak, Peeter Sokolov), õpetajaraamat ja töölehed. Kompleksne õppematerjal tutvustab joonestamise põhitõdesid, tuginedes ISO-standarditele, ja 3D-inseneridisaini aluseid, kasutades joonestusprogrammi Solid Edge ST-4.

Õppematerjal on mõeldud baasteadmiste andmiseks insenerigraafikas ja 3D-inseneridisaini (mudelprojekteerimise) alal. Teemad on valitud nii, et need oleksid gümnaasiumiõpilastele jõukohased. Lisaks võiksid õpilased tööõpetuse tunnis oma jooniste järgi ise midagi päriselt valmis teha. Tunnis omandatud teadmised on praktilises elus vajalikud ja aktuaalsed. Õpikus on püütud korrapärastada ka 3D-inseneridisaini terminoloogiat ja defineerida uusi mõisteid, mis on Tallinna tehnikakõrgkoolis välja kujunenud ja mida uute programmide turule lisandumisega pidevalt juurde tuleb.

Peeter Sokolov
mehaanikainsener (*M.Eng.*),
haridusteaduse magister

CAD-i programmi eelkäija TTÜ muuseumis – hammasrataste joonestamist lihtsustav seade.

SAMAL TEEMAL

Graafiline kirjaoskus: aeg suhtuda reaalsustesse reaalsemalt

Hiljuti „manalasse” läinud ajakirja Haridus veergudel (6/2002) analüüsisin teemat, miks on joonestamine vajalik. <http://depththought.ttu.ee/graaфика/Microsoft%20Word%20-%20Miks%20on%20joonestamine3.pdf>. Artikkel lõpeb sõnadega: „Loodame, et joonestamise vajalikkus on nüüd tõestatud. Mis edasi? Säilitagem ja täiustagem meie joonestusõpetust!”

Joonestamine annab inimesele graafilise kirjaoskuse – ta oskab ise teha üheselt arusaadavaid jooniseid ning lugeda/mõista teiste tehtuid. Joonestamine on tehnika keel, mida

mõistavad nii eestlased kui ka hiinlased.

Kui eelmise sajandi algupoolel kirjutati käsikirju tööpoolest käsitsi, siis praegu ei kujuta seda toimingut ilma arvutita (soome keeles hoopis – *tietokone!*) enam ette. Kas tõesti ei lähegi pliiatsit ja kustutuskummi enam vaja? Ei maksa üle pingutada – pliiats on ju inimese mugavaim „käepikendus”. Ka skulptor visandab eskiisi enne skulptuuri kujundamist pliiatsiga.

Muidugi on moodsad CAD-i programmid teinud ruumiliste virtuaalsete 3D-objektide loomise küllalt muga-

vaks, nagu seda teevad ka arvjuhtimisega tööpingid. Kui arvutiga tegutsemist võrrelda autojuhtimisega, on aga enne arvuti ette („autorooli”) istumist ikkagi vaja selgeks õppida kujutamise reeglid („liikluseeskiri”). Autoroolis on hilja liikluseeskirja sirvida.

Loodud õpiku kohta võib öelda vaid kiidusõnu. 20 aasta taguse „haridusrevolutsiooni” käigus suruti joonestamine kohustuslike õppeainete seast kõrvale. Nüüd on aeg hakata reaalsustesse reaalsemalt suhtuma.

REIN MÄGI
TTÜ insenerigraafika keskuse dotsent (*PhD*)

UUDISED

Rahvusvaheline kirjajirjutamise võistlus

Eesti Post kutsub noori osalema Ülemaailmse Postiliidu (UPU) ja UNESCO poolt välja kuulutatud rahvusvahelisel kirjajirjutamise konkursil, mille teema on: “Vesi – väärtuslik loodusressurss. Kiri tuleb saata hiljemalt 28. veebruariks 2013 aadressil AS Eesti Post, Pallasti 28, 10001 Tallinn. Lähem info on Eesti Posti kodulehel www.post.ee/konkurss.”

Rahvusvahelise kirjajirjutamise konkursi korraldamise otsus võeti vastu UPU Tokio kongressil (1969) ning esimene võistlus viidi läbi 1971. aastal. Eesti Post kuulutas rahvusvahelise konkursi välja esmakordselt 1994. aastal ja on seda läbi viinud järjepidevalt igal aastal. 2011. aastal valiti konkursi Eesti parimaks tööks Illuka Kooli õpilase Martin Kärneri töö, mis saadeti ka edasi rahvusvahelisele konkursile. Varasemalt on Eesti parim töö saanud rahvusvahelisel konkursil teise (2002) ja kolmanda koha (2007).

Rakvere teater kogub teatriülesandeid

Rakvere teater soovib, et iga teatriskäik oleks õppeprotsessi osa ja seda mitte ainult emakeele ja kirjanduse tundides, vaid ka ajaloos ja kodanikuõpetuses, miks mitte ka kunstitunnis või majandusõppes. Sestap kutsume õpetajaid üles saatma Rakvere teatrite ülesandeid, mis lähtuaksid kas meie lavastustest või teatrist kui kunstiliigist üldiselt. Ülesanded võivad olla mõeldud kõige erinevamatele vanusegruppidele ja puudutada kõige erinevamaid õppeaineid. Samuti ootame ideid, milliseid õppevahendeid võiks teater ise välja anda – millest oleks õpetajatele kasu tunni ülesehitamisel ja õpilastele teatri mõistmisel.

Ootame õpetajate läkitusi 15. novembrini meiliaadressil info@rakvereteater.ee või postitsi Kreutzwaldi 2a, 44314 Rakvere, märgusõna „teatriülesanne”.

Kõige ootamatuma ja värvikama ülesande autorit premeeritakse 50 vabapääsme ja bussisõidu-ga Rakvere teatrisse enda valitud etendusele.

RAKVERE TEATER

Alanud on aasta vabatahtlike otsingud

Vabatahtliku tegevuse arenduskeskus ootab koos vabariigi presideendi Toomas Hendrik Ilvesega 22. oktoobrini ettepanekuid vabatahtlike kohta, keda tänada 2. detsembril toimuv al üleriigilisel vabatahtlike tunnustamisüritusel.

2012. aastal tunnustatakse eelkõige neid vabatahtlikke, kes ei sära iga päev vabaühenduste eesliinil, kuid loovad regulaarselt tegutsedes ja mõnikord isegi rutiinseid ülesandeid täites kindla vundamenti eesmärkide täitmiseks. Lisaks on oodatud ettepanekud oma töötajate vabatahtlikku tegevust soodustavate ettevõtete või asutuste tunnustamiseks. Kandidaate võivad esitada nii eraisikud, kodanikuühendused, riigi ja kohaliku omavalitsuse asutused kui ka ettevõtted.

Rohkem infot ja ettepanekute esitamine <http://www.vabatahtlikud.ee/et/Sundmused/Uleriigiline-vabatahtlike-tunnustamisuritus>.

TUULIKE MÄND
vabatahtliku tegevuse arenduskeskus

Tasuta kõrgharidus: on vaja leida õige toetuspunkt

Haridussüsteem on mittelineaarne, keeruline, dünaamiline, isereguleeruv, milles sisendite tühised muudatused võivad esile kutsuda mastaapseid tagajärgi, tõdeb akadeemik Olav Aarna. Poliitika (sh loomulikult ka hariduspoliitika) saavutab harva manifesteeritud eesmärgid.

Maksab anonüümne maksumaksja

Kas niisugune asi nagu tasuta kõrgharidus on üldse olemas?

Olav Aarna: „Selle eest, mida retooikas nimetatakse tasuta kõrghariduseks, maksab anonüümne maksumaksja. Olen vähemalt viimased kakskümmend aastat olnud pigem seda meelt, et kõrghariduse kui jaotatud hüve eest ühiskonna ja indiviidi vahel peaks ka tudeng mingil määral maksma. Küsimus on selles, kuhu panna kangil toetuspunkt – millises proportsioonis jaotuvad kulud studioosuse ja ühiskonna vahel. Ma pole kunagi arvanud, et üliõpilane peaks katma kulud 100%, aga pean seda oluliseks puhtpsühholoogiliselt, nii motivatsiooni kui mitmes muuski mõttes, et üliõpilane tunneks ka endal olevat rahalisi kohustusi. Tasu proportsioonis tuleb kokku leppida ja siis on võimalik hakata juba mahaarvamisi tegema, et pakkuda soodustusi väga edukalt õppijatele kuni õppemaksust täieliku vabastamiseni, või siis maksta täiendavat stipendiumi kas või ülalpidamiskuludeks. Niisuguse universaalse õppemaksuni on jõutud paljudes riikides. Tasuta kõrghariduse populistlikuvõitu loosung ja meil väljatöötatud mudel tundub suhteliselt üllatava arenguna. Jään huviga ootama, mismoodi see realiseeruma hakkab. Teadupoolest on kõige suuremat diskussiooni nii tudengite kui ka ülikoolide juhtkondade seas tekitanud jäik 100% edasijõudmise nõue. Kuigi mõistan, et sellest loobudes kipub konstruktsioon logisema, nii et iseenesest on see nõudmine fundamentaalne, võimaldades rahaliselt kogu ettevõtmist kavandatud piirides hoida.”

Nn tasuta kõrgharidus ei ole siinmail muidugi midagi uut, see kehtis meil veel paarkümmend aastat tagasi – samuti kui sajaprotsendilise edasijõudmise vajadus, mis oli aluseks stipi määramisel. Stippi sai 75% päevastest tudengitest.

Poliit tehnoloogiline lähenemine

Asi sai alguse tõepoolest poliit tehnoloogiast, kinnitab Olav Aarna: „Minu koduerakond IRL tellis uuringu, nagu teevad ilmesti kõik erakonnad enne valimisi, et selgitada välja potentsiaalse valijaskonna ootused. Üks nendest oli mõistetavalt tasuta kõrgharidus, niisiis sai uus haridus-teadusminister n-ö parteilise ülesande mõelda selleks välja sobiv mudel. Omavahel öeldes olen veendunud, et Jaak Aaviksoo pole selle üle just liiga õnnelik. Tunnen teda pikka aega, meie vaated on selle koha pealt olnud läbi aastate üsna lähedased. Tulles tagasi kangi metafoori juurde, on siiski võimalik öelda, et praegu on kangi toetuspunkt nihutatud lihtsalt sinna, kus ühiskond maksab 100% ja tudeng 0% ehk jaotus on sada nulli vastu. Piirjuhtum tõepoolest, jaotatud hüve töötab edasi, ainult et äärmuslikus variandis. Kui see mudel raken-

RAIVO JUURAK

Olav Aarna: „Suure tõenäosusega jõuame ringiga sellelaadse mudeli juurde, mis Põhja-Ameerikas, Lääne-Euroopas, Austraalias ja ka Kagu-Aasias välja kujunenud on: õppemaksu vajaduse- ja õppeedukusepõhine reguleerimine. USA-s näiteks on suhteliselt väike protsent neid, kes maksavad õppemaksu tõepoolest täie rauaga, sest on väga palju stipendiumifonde ja toetusskeeme.”

dub, selguvad umbes viie aasta jooksul selle nõrgad ja tugevad küljed, mida ka kõige geniaalsem projekteerija ei oska niisuguses kompleks-süsteemis, nagu seda on ühiskond, prognoosida (kui ta just pole Projekteerija suure algustähega). Loomulikult püütakse parimat, arvestades kõikvõimalikke stsenaariume ja mõjureid, aga ikkagi võib ootamatusi ette tulla.”

Lihtnimene ütleks siinkohal, et niisugune kang ei püsi tasakaalus ja välistatud pole ka uus poliit tehnoloogiline lahendus ...

OA: „Pean kõrgkoolimudeli puhastamist igal juhul kasulikuks. Riikides, kus era kõrgkoolivõrk on välja kujunenud, on just eraülikoolid kõige tugevamad. Tuntud on ütlemine, et Eesti kõige suuremad erakõrgkoolid on Tartu ülikool ja Tallinna tehnikaülikool, sest nende tasulistel või riigieelarvevälistel kohtadel õppijate arv moodustab tudengkonnast väga olulise protsendi.”

Anomaalne nähtus: kolm akadeemikut ühest rühmast

Eesti entsüklopeedia sedastab, et informaatik Olav Aarna, tehnikateadlane Leo Mõtus, arvutiteadlane Raimund Ubar on lõpetanud TPI automaatika ja telemehaanika erialal aastal 1965. Mis oli selleaegses ülikoolis erilist, et ühest õpperühmast tuli korraga kolm akadeemikut? Iga aastakäigu puhul, rääkimata igast kursusest, ei ole see ometi võimalik.

Olav Aarna nimetab seda tõepoolest anomaaliaks, et kolm rühmavenda on Eesti TA liikmeteks jõudnud: „See oli olulisel määral seotud üldise matemaatilise kultuuri taseme tõstmisega nendele, kes kahel esimesel kursusel olid ennast tublide ja võimekate studioosustena näidanud. Aastanumber oli siis 1962 või 1963, kui tehnikaülikooli toonane rektor, minu isa, võttis vastu julge otsuse kasutada osa sellest 15% õppeajast, mida *tipovoi utšebnõi plan* ehk Moskvast kinnitatud eriala tüüpõppekava andis kõrgkoolidele oma näo järgi

kujundada, et moodustada suhteliselt väikesest hulgast tudengitest (suurusjärgus 25 tuhandest, s.o kogu aastases vastuvõtust) matemaatika erirühm. Akadeemia praegune asepresident Jüri Engelbrecht, minuaegne TTÜ teadusprorektor akadeemik Rein Küttner, praegune rektor Andres Keevallik ja mitmed teised silmapaistvad persoonid on sellest matemaatika erirühmast läbi käinud.

Tuntud on ütlemine, et Eesti kõige suuremad erakõrgkoolid on Tartu ülikool ja Tallinna tehnikaülikool, sest nende tasulistel või riigieelarvevälistel õppekohtadel õppijate arv moodustab tudengitest olulise protsendi.

Rektor Keevallikul on plaan tehnikaulikoolis midagi taolist taaslustada. See ei tähenda, et kõigile hakataks esimesest kursusest alates massiivselt matemaatikat tampima, mis annaks soovitud vastupidise efekti.

Ei kujuta ette, et meile oleks esimesel kursusel matemaatikat samamoodi loetud kui ülikooli matemaatikatudentele. Esimese ringi matemaatilist analüüsi ja tõenäosusteooriat käisime läbi tüüpõppekava tasemel, aga järgmine ring tõstis meid poolprofessionaalse matemaatiku ettevalmistuse tasemele, mis võimaldas edaspidi oma teadusvaldkonnas üsna edukalt edasi liikuda. Vastasel korral oleks tulnud seda aspirantuuri käigus või lausa omal käel teha, aga organiseeritud õppena oli see süstemaatilisem ja igas mõttes järjekindlam.”

Õppimiskallakuga rühm

OA: „Automaatika ja telemehaanika oli tol ajal uus ja väga popp eriala. Vastuvõtul oli konkurents hirmsuur, 25 kandidaati ühele kohale. Otse keskkoolipingist tulnuid oli vaid 12, ülejäänud nn staažiga kandidaadid olid vähemasti kaks aastat kusagil vahepeal töökohta pidanud. See oli

tõeline õppimiskallakuga rühm. 4. kursuse sügisel ütles dotsent Lauri Einer, et rühmakaaslane küberneetika instituudist helistas: nad oleksid nõus kaks poissi meie hulgast tööle võtma. Vaatasime Leo Mõtusega, Pääsküla poisid mõlemad – muuseas praeguse Kivimäe põhikooli klassivennad – teineteisele otsa ja mõtlesime, et läheks õige ja prooviks. Tema töötas seal 1990. aastate alguseni, mina kuni studiumi lõpuni, aga see polnud enam mingi kastitõstmine Liiva kaubajaamas, vaid erialaga tihedalt seotud ja edasiste teaduslike huvide ning ka karjääri kujunemisel ülioluline. Minu huvi keemiatööstuse protsesside juhtimise vastu tekkiski otseselt sellest, et parasjagu töötati küberneetika instituudis välja Eesti esimest automatiseeritud protsessijuhtimissüsteemi (Kiviõli keemiakombinaadi formaliniitsehhi juhtimissüsteem). Lõputöö kaitsmisel tegin veerandtunnise ettekande selle sama formaliniitsehhi juhtimissüsteemi ühe aspekti matemaatilise mudeli koha pealt. Riikliku eksamikomisjoni esimees Bruno Saul, Leningradis Bontš-Brujevitši nimelise raadiotehnika instituudi lõpetanud nutikas raadioinsener, tol ajal ENSV sideministrieriumi peainsener, küsis siis bolševistliku otsekohesusega: „Noormees, mille eest me peaksime teile raadioinseneri kutse andma?” Tema eeldas, et kui töö ei ole ka raadioga seotud, siis olgu ta vähemasti elektrialane, aga mingid arusaamatud keemiaprotsessid, matemaatilised mudelid ja regressiooni-võrrandid ... see on ju jama, ei saa sellesse kasti mahtuda. Mina ütlesin, et ma ei taotlegi raadioinseneri kutset, vaid elektriinseneri oma, automaatika-telemehaanika erialal. Hilisem hea kolleeg Hanno Sillamaa, automaatika kateedri asutaja ja vaimne isa nägi tõsist vaeva, tehes komisjonis Bruno Saulile selgeks, et sedasorti töid hakkab edaspidigi tulema. Avarapilgulise inimesena laskiski Saul ennast lõpuks ära veenda, et pole see läbikukkumine ega vales kohas lõputöö esitamine, nii saime Leo Mõtusega oma viied kätte.”

Karl Kello

Kõrghariduse lähendamine elule

1960. aastate esimene pool sattus kokku Nikita Hruštšovi tehtava ja kogu seda kuuendiku maakerast hõlmava kõrgharidusreformiga, mille poliitiline loosung oli kõrghariduse lähendamine elule, eelkõige tööelule. Milles see seisnes?

Olav Aarna: „Oli kaks olulist aspekti, üks studiumi alguses, teine lõpus. Päevased nn tööstäzita tudengid pidid käima esimesed poolteist aastat täiskohaga töö. Automaatika ja telemehaanika rühma 12 poissi saadeti tehasesse Punane RET raadioaparatuuri monteerima. Mina lõpetasin oma pooleteiseaastase töomehekarjääri raadioaparatuuri kolmanda kategooria reguleerija kvalifikatsiooniga ja sain viimased pool aastat niisugust palka, mida TPI noore õppejõuna veel mitu aastat ei näinud. Studiumi alguses poolteist aastat erialaga suhteliselt lähedalt seotud töölise ametikohtadel töötamine oli üks pool sellest kõrghariduse lähendamisest elule ja keegi meist ei ole tagantjärele öelnud, et see oli jama või tobe ajaraiskamine. Oma iva asjas oli. Tänapäeval seda mudelit kopeerida ei saa, aga hea oleks, kui mingi osa nendest kahest kolmandikust praegustest studioosustest, kes töötavad oma täiskoormusega õpingute kõrval peaaegu täiskoormusega, teeks seda niisuguses töökohas, mis oleks erialaga seotud.

Studium, mis *tipovoi utšebnõi plan*i järgi oli kavandatud viieaastasena, venis selle pooleteise aasta tõttu viiele ja poolele aastale, sest esimesel kolmel semestril käisime koolis nagu õhtused tudengid: kaheksa tundi töö, monteerisime või reguleerisime raadioaparatuuri, seejärel suundusime Kopli poolsaare tippu ja istusime neli kuni kuus tundi loengutes ja laboris. Ja pidulikul lõpuaktusel ei antud meile mitte siniste või punaste kaantega diplomit, vaid diplomi lisa või hinnete leht, mida nimetati hellitavalt roosaks paberiks. Asja mõte oli selles, et kõik suunati kuskile tööle ning et diplom kätte saada, tuli esimene aasta usinasti suunamisjärgsel töökohal töötada ja sealt hea iseloomustus saada. Siis andis ülikool nn roosale paberile ka kaaned ümber.

Nagu kadunud Nikita Sergejevitši kõik ideed olid ootamatud, aga samas tihti ka mõistlikest eesmärkidest kantud, oli seegi kõrghariduse lähendamine elule vähemasti insenerikoolituse vallas üsna progressiivne, kuigi lõppkokkuvõttes kogu süsteemi tarbeks kulukas ja keeruliselt administreeritav. Nõnda annab lineaarne lähenemine mõnikord mittelineaarseid tulemusi. 1964 võeti Hruštšov ametist maha ja paljud tema initsiatiivid kadusid lihtsalt põhjusel, et seondusid tema nimega.

Nii kaugele ajas tagasi vaa dates tundub loomulikult kõik helge ja ilus. Meie põlvkond peab neid viit ja poolt aastat TPI-is väga harivateks ja hästi korraldatuteks.”

Rootsi eelkool – õhuke õppekava, aga sügav sisu

- Eesti alushariduse arendamisel on kasulik õppida teiste maade headest kogemustest.
- Rootsi eelkoolis panustatakse loovusesse ja kasvukeskkonna väärtustamise.

Rootsis nimetatakse koolieelseid laste-asutusi eelkoolideks (*pre-school*), need on mõeldud lastele esimesest kuuen-da eluaastani. Rootsi eelkoolides osales 2009. aastal 89% 1–5-aastastest ja 94,6% 4-aastastest kuni koolimine-kuealistest lastest.

Alusharidusele lähenetakse tervik-likult, hõlmates laste arengu toeta-mist, õppimist ja hoidu. Rootsis on 1–5-aastastele lastele riiklik eelkooli õppekava ja 6-aastastele riiklik eelkoo-li õppekava kooli ettevalmistusklassis õppimiseks. 2010. aastal viidi eelkooli õppekavasse sisse selgemad eesmärgid laste arengu toetamiseks keele, mate-maatika, loodusteaduste ja tehnoloogia ning kultuuri vallas. Rootsi õpe-tajad armastavad kasutada õppekava kohta väljendit „õppekava on õhuke, aga sisu on sügav – endal tuleb teha palju tööd”. Iga valdkonna juures on toodud õpetaja vastutuse üksikisiku ja meeskonna tasandil.

Omaavalitsused toetavad täienduskoolitust

Kohaliku omaavalitsuse kohustus on tagada kõigile lastele, kelle vanemad soovivad, võimalus omandada alus-haridus piirkonna haridusasutuses. Lapsevanema taotlus tuleb rahuldada nelja kuu jooksul alates selle esita-misest. Alusharidust võimaldatakse munitsipaal- ja eraeelkoolides ning päevahoidudes. Ühe juhataja juhti-da võib olla mitu eelkooli ja lisaks päevahoiud. Enamasti töötab juhataja alluvuses kuni 40 töötajat ja eelkoolis käib ligikaudu 200 last. Probleemiks on kvalifikatsiooninõuetele vastavate õpetajate vähesus, vaid pooltel õpe-tajatel on kõrgharidus. Rootsi riik ja omaavalitsused toetavad õpetaja-te täienduskoolitust. Omaavalitsused teevad koolituste korraldamisel tihe-dat koostööd ülikoolidega, näiteks Stockholm ülikooli Reggio Emilia ins-tituudiga. Õppekirjandus on eelkooli töötajatele veebis kättesaadav.

Kasvukeskkond kui õpetaja

Rootsi eelkool on tugevasti mõjutatud Reggio Emilia pedagoogikast, mis põhineb üldõpetusel ja rõhutab tüdru-kute-poiste loovust, arengut ning kasvukeskkonna väärtustamist. Tähtsaks peetakse mängimise ja õppimise mil-jööd, mis ei ole sisustatud standard-sete mänguasjadega, vaid looduslike ja jääkmaterjalidega ning eri tegevus-nurkadega. Kasvukeskkond on teiste laste, lapsevanemate ja õpetajate kõrval samuti lapse õpetaja. Tähtsaks peetakse miljöö uudsust ja selle muut-mist, luues põnevaid olukordi laste loovuse soodustamiseks. Eesti peda-googikas võib paralleele tõmmata Johannes Käsi üldõpetusliku tööviisi-ga, mis rõhutab õppimisel koduloolist aspekti. Reggio Emilia pedagoogikal on ühisjooni laste aktiivõpet toetavate suundadega: Montessori, „Hea alguse”,

RAIVO JUURAK

Rootsi õppeseminarilt saadud kogemused on vajalikud teadvustamiseks, millised on meie alushariduse süsteemi tugevused ja arengukohad.

keelekümblusmetoodika, Waldorf-pedagoogika, avastus- ja õuesõppega. Lapse õppimist ja arengut stimuleerib kõige paremini kasvukeskkond, mis pole lõpuni valmis, kus lapsed saavad katsetada, eksperimenteerida ja avastada. Keelt ja matemaatika mõis-teid õpitakse mängu abil. Õpetajad ja õpetaja abid (keda Rootsis nimeta-takse hoidjateks) leiavad laste indi-viduaalsusest lähtudes parimad õpe-tamisstrateegiad. Nad jälgivad, mis lapsi huvitab, mida nad teada ja teha tahavad ning kuidas siduda seda õppe-kasvatust valdkondadega. Mängu abil õppimise suunamisel on õpetajatele ja õpetaja abidele toeks *pedagogista* (õppealajuhataja), kelle peamine üles-anne on olla igapäevase õppe-kasva-tusprotsessi keskel, juhendada ning leida koos kolleegidega edasiminekuvõimalusi.

Rootsi eelkoolis peetakse tähtsaks miljöö uudsust. Miljööd muutes luuakse põnevaid olukordi laste loovuse soodustamiseks. Õpetajad leiavad kasutatute ruumidele, ka koridorisoppidele uue funktsiooni. Aknast paistab Alby eelkooli ümar siseõu.

Õppimine väikestes rühmades

Laste paremaks interaktsiooniks on oluline, et õpetajad ja õpetaja abid töötaksid nendega väikestes rühma-des (kuni kuus last). Päevakava ja töö-korraldus võimaldab tööd korraldada nii, et ajal, mil lapsi on lasteaias kõige enam, on lastega rohkem täiskasva-nuid. Varahommikul võib üksikud lapsed vastu võtta ühe rühma õpetaja või õpetaja abi, kelle tööülesanded ja vastutus on eelkoolis kindlaks määra-tud, samuti on vähem täiskasvanuid õhtul. Alby eelkooli Öökull ruumid on lahendatud viisil, et lapsed saavad tegevusnurkades koos õpetaja või õpe-taja abiga tegutseda. Kunstikasvatuse ja loovuse toetamiseks on sisusta-tud ateljee rikkalike kunstitarvete, poolfabrikaatide, looduslike ja jääk-materjalidega. Kunstikasvatus on seotud kõigi õppevaldkondadega (keele, matemaatika, loodusteaduse ja tehnoloogia ning kultuuriga). Lisaks rühma pedagoogidele koordineerib kuns-titegevust *ateljerista* (kunstioptetaja). *Pedagogista* analüüsib rühma persona-liga, kas lastel on huvitavad võima-lused mängida ja väikestes gruppides tegutseda. Koos leitakse kasututele ruumidele, sealhulgas koridorisoppi-dele, uus funktsioon. Näiteks on sisus-tatud väike nurk laste esinemisokuse arendamiseks – kasutatud on ülevär-vitud kaubaalust ja teisel pool tuba on pealtvaatajatele pehmed padjad. Nii saavad esinemiskogemuse juba 2–3-aastased, areneb laste enesekindlus, kuulamis- ja väljendusoskus.

Loov projektõpe

Õppe-kasvatustegevuse kavandamisel on aluseks laste huvid, areng ja ümb-ritseva kasvukeskkonna võimalused. Näiteks annavad õpetajad lapsevane-matele ja lastele suveks ülesande selgi-tada välja, mis on nende lemmiktege-vus, tulemustest lähtuvalt koostavad õpetajad õpiprojektide eesmärgid ja lõimivad nendesse õppe-kasvatus-valdkondade sisu. Üks õppeperiood ei pea piirduma nädalaga, vaid ühe projekti teemal võib peatuda kuu või rohkemgi. Öpiprojektide arendamisel

lähtutakse lastelt saadud ideedest ja mõtetest, kaasatakse õppeteemade tutvustamisse lapsevanemaid ja kor-raldatakse õppekäike piirkonna ette-võtetesse. Projektõpe võimaldab õppe-kasvatusprotsessi paindlikult korral-dada ning soodustab laste loovust. Näiteks imestas Rootsis üks teedein-senerist lapsevanem, et lapsed küsisid eelkoolis temalt küsimusi, mida on küsinud üliõpilased.

Pedagoogiline dokumenteerimine

Fookuses pole mitte õiguslike regu-latsioonide sätestamine ja täitmine, vaid õppe-kasvatustegevus ning selle analüüs. Dokumenteerimise eesmärk on rakendada lapsest lähtuvaid õppe-kasvatuststrateegiaid, vajadusel muuta pedagoogilist praktikat ja luua uusi võimalusi lapse individuaalse arengu soodustamiseks. Õpetajad kuulavad ja vaatlevad lapsi, jäädvustavad õppimist näiteks fotodele ja videotele, viivad läbi tegevusuringuid ning analüüsi-vad õppe- ja kasvatustegevust.

Kohalik omaavalitsus hindab laste mängu, sotsiaalsete suhete ja õppi-mise põhjal eelkooli juhtimist ja töö-tajate vastutuse võtmist. Igal aastal täidavad eelkoolid kvaliteediküsimus-tiku, kus kajastub pedagoogiline refleksioon. Juhtidelt eeldatakse uuenduslike õppe- ja kasvatustsotsesside käivitamist.

Laste arengu hindamine

Tüdrukute ja poiste arengu hindami-sel tuleb jälgida õppe-kasvatustsotsessi ning mõtestada, mida laste käi-tumises ja arengus märgatakse. Kui lapsel on keskendumisraskused, saab õpetaja algatada tegevusi, mille abil lapse kontsentreerumist soodustada. Näiteks olukord, kus 15 last istuvad hommikuringis ja vastavad õpetaja traditsioonilisele küsimusele „Mida sa nädalavahetusel tegid?”. Kõik vasta-vad viisakalt, välja arvatud üks poiss. Samas juhtum, kus eespool kirjelda-tud rühma õpetaja ja õpetaja abi on organiseerinud õppe-kasvatustege-

vused väikestes gruppides ja lapsed saavad meisterdamiseks kasutada huvitavaid vahendeid. Poiss, kellel oli hommikuringis raske keskenduda, on nüüd täielikult õppimisest haaratud. Õpetaja ja õpetaja abi ülesanne on märgata ja toetada lapse individuaal-sust ning tekitada olukordi, mis paku-vad lapsele rõõmu, entusiasmi ja arenguväljakutseid, mitte tegevusi, mis muutuvad iga korraga igavamaks.

Igaüks mõtleb enda eest

Tegevuskultuuri peamine eesmärk on luua pedagoogilisi praktikaid, mis võimaldavad tegutseda lapsest lähtuvalt. Tegevuskultuur koosneb nii täiskasva-nute kui ka laste panusest. Edasiviiv jõud on ühised eelkooli töötajate, sh õpetaja abide refleksioonid, mis tuginevad teadmisele „iga inimene mõtleb enda eest, teised ei mõtle minu eest”. Rühmades, kus õpetajate ja õpetaja abide vahel toimub sisuline peda-googiline diskussioon, on laste areng paremini toetatud. Eelkooli ruumide üldkoristus ei sega õppe- ja kasva-tustegevust, sest see toimub ajal, mil lapsed on läinud lasteaiast koju.

Rootsi õppeseminarilt saadud kogemused on vajalikud teadvustamiseks, millised on meie alushariduse süsteemi tugevused ja arengukohad. Eestis on loodud head võimalused koolieel-sete lasteasutuste õpetajate ja juhtide koolituseks. Õpetajahariduses tuleb pöörata senisest rohkem tähelepa-nu lapse arengu, mängu ja õppimise mõtestamisele, õppe-kasvatustegevuse refleksioonile ning lasteaiategevuskultuuri arendamisele.

Tiina Peterson

HTM-i üldhariduse osakonna peaekspert

Regina Eimre

HTM-i välishindamisosakonna peaekspert

Artikkel on kirjutatud 4.–7. septembrini toimunud haridus- ja teadusministeeriumi, Eesti lasteainednike liidu, Eesti alushariduse juhtide ühenduse, ülikoolide ja kohalike omaavalitsuste esindajate Rootsi õppevisiidi põhjal.

www.koolidevarustus.ee
VAJALIK KOOLIDELE JA LASTEAEDADELE

Eesti Emakeeleõpetajate Selts

kutsub eesti keele ja kirjanduse õpetajaid, klassiõpetajaid ja teisi huvilisi seltsi sügispäevadele „Õppekava! Õppekava? Õppekava ...”, mis toimuvad **2. ja 3. novembril Tallinnas.**

Info ja registreerimine EES-i kodulehel http://eeselts.edu.ee/www/v1/?Koolitused:S%FCgisp%E4evad_2012.

Prangli Põhikool

võtab tööle osakoormusega

SOTSIAALPEDAGOOGI ja VENE KEELE ÕPETAJA.

Kandideerimiseks palun saata soovivaldus ja CV e-aadressil tiinaprangli@gmail.com.

Info tel 5662 1481.

Keila Lasteaed Vikerkaar

kuulutab välja konkursi

LASTEAIAÕPETAJA

ametikohale.

Avaldus, CV ja kvalifikatsiooni tõendavate dokumentide koopiaid palume saata hiljemalt **19.11.2012** aadressil Põhja 12A, 76610 Keila või vikerkaar@keila.ee.

Info tel 604 5299.

Valga Põhikool

vajab kiiresti

INGLISE KEELE ÕPETAJAT.

Avaldus, CV, soovituskirjad, haridust ja koolitust tõendavate dokumentide koopiaid esitada aadressil Kuperjanovi 10, Valga või tarmo@valgapk.edu.ee.

Info tel 522 5144 või tarmo@valgapk.edu.ee.

Loo Keskikool

võtab tööle täiskoormusega

ERIPEDAGOOGI.

CV ja haridust tõendavate dokumentide koopiaid palume saata hiljemalt **6. novembriks** aadressil Saha tee 7, Loo, 74201 Harjumaa või meiliaadressil kristi.siirman@lookool.ee.

Info telefonil 646 7035.

Tartu Vene Lütseum

kuulutab välja konkursi

IT-SPETSIALISTI

ametikohale.

Avaldus, CV ja haridust tõendavate dokumentide koopiaid esitada **26. oktoobriks** e-aadressil direktor@tlv.tartu.ee.

Lisainfo tel 746 1732.

Rapla Ühisgümnaasium

kuulutab välja konkursi järgmistele vabanevatele ametikohtadele:

HUVIJUHT

(1,0 ametikohta),

PSÜHHOLOOG

(1,0 ametikohta).

Konkursil osalemiseks esitada avaldus, elulookirjeldus ja haridust tõendavate dokumentide koopiaid meiliaadressil ryg@ryg.edu.ee või Keskikooli 2, 79512 Rapla hiljemalt **26. oktoobriks**.

Täiendav info telefonil 489 8880, 505 9717.

Tallinna Heleni Kool

võtab tööle erivajadustega laste

KLASSIÕPETAJA, ABIÕPETAJA, LASTEAIAÕPETAJA ABI, EESTI KEELE KUI TEISE KEELE ÕPETAJA (4 tundi nädalas) ja ÕPILASKODU KASVATAJA ASEDAJA.

Kandidaatidel palume esitada **26. oktoobriks** CV, soovivaldus ning haridust tõendava dokumendi koopia e-aadressil marju.vaga@heleni.edu.ee.

Lisainfo tel 605 5490, 605 5494.

Kuidas tulla toime probleemsete õpilastega?

Käsiraamatu sisu on aidata nii lapsevanemal kui ka õpetajal mõista sageli korda rikkuvate laste/õpilaste käitumise sügavamaid põhjusi ning leida sobivaid käitumisviise nende toimetulekuks, soodustades oma käitumisega laste arengut. Raamatu eesmärk ongi anda õpetajatele ja lastevanematele teadmisi, kuidas käituda probleemsete lastega jõupositsiooni kasutamata. Teoreetilise osa on kirjutanud pedagoogikadoktor Heiki Krips. Oma seisukohti, kogemusi ja arvamusi jagavad Piret Siivelt ja Aila Rajasalu, kellel on kogemusi nii käitumisraskustega õpilaste erikoolis kui ka tavakoolis. Raamatus on rohkelt näiteid koolielust, tegevõpetajate ja õpilaste arvamusi.

Õpetaja ja õpilase ekslikud uskumused ja mõtted

Ühe teemana käsitletakse raamatus õpetaja ja õpilase ekslikke uskumusi ja mõtteid kui pingete põhjustajaid. Ekslikud uskumused eri ulatuses on inimestele omane mõelda ka valesti. Konfliktisituatsioonides on mõistlik tegelda eneserefleksiooniga, et leida üles negatiivsete emotsioonide põhjused. Heiki Krips toob levinud ekslike uskumustena välja liialdava suhtumise, mõtete lugemise, liigse sisemise sunni, orienteerituse negatiivsele, liialdatud süütunde ja süütunde enese eest „ära peitmise”. Raamatule toetudes käsitlet allpool mõningaid ekslikke uskumusi.

„Mõtete lugemine”

„Mõtete lugemine” tähendab inimese ekslikku arvamust, et ta teab, mida teine mõtleb. Ta teeb teise inimese hoiakust või näoilme ekslikke järeldusi, näit: „Nüüd ta põrnitseb mulle otsa, ta ei salli mind.” Õpetaja võib ebasümpaatse õpilase pilku tõlgendada: „Ta tahab mind meelega närvi ajada.” Õpilasel võivad esineda väärad uskumused selle kohta, mida teised õpilased temast mõtleavad, agressiivsel õpilasel võib esineda uskumus: „Kui ma hakkan õpetajale vastu, siis olen kõva mees ja teised õpilased austavad mind.” Niisugune ekslik mõtteviis oma läbinägelikkuse kohta põhineb vääral usul, et kõik inimesed mõtleavad ühtemoodi. Mulle meeldib ikka öelda, et igaüks mõtleb enda rikutuse/rikkumuse tasemel: näit kui ma ise sageli valetan, siis arvan, et ka teised valetavad. Olen näinud kolleege, kes on juhi

näoilme väljaga lugenud, et ülemus on vihane ja just nende peale. Tegelikult võib juht olla lihtsalt mõttes ja juurel-da mingi töö- või isikliku probleemi üle. Tihti inimesed ei suhtle omavahel, ei kolleeg kolleegiga ega õpetaja õpilasega, „loetakse” teise mõtteid ning kujundatakse (eksi)arvamusi. Oli kord üks üliaktiivne koolieelik, kelle aktiivsust tahtsid nii pedagoogid kui ka vanemad suunata nn õigesse kohta. Oldi veendunud, et laps peab tegelema mõne sportliku ja liikumisvõimalusi pakkuva huvialaga. Kahjuks oli laps üritustel ja trennides apaatne ja ilmutas selget vastumeelsust. Lõpuks teatas poiss täiesti teises kontekstis vaikelt, pigem nagu omaette: „Mulle meeldib laulda.”

Liigne sisemine sund

Liigse sisemise sunni korral kaotab inimene ära sisemise valikuvabaduse, „peab” kaotab ära võimaluse „võib”. Kas õpetaja „tahab” tundi minna ja õpilasi õpetada või ta „peab” seda tegema? Kas õpilane „peab” õppima, sest muidu ... või ta „tahab” õppida, sest õppida on huvitav? Kui õpetaja suudab õpilasi motiveerida, anda jõukohaseid ülesandeid, siis on õpilasel kergem end õppima sundida.

Levinumaid „peab”-tüüpi mõtlemise vigu on: „Ta peab minust aru saama.” Kui õpetajal on selline uskumus, võib ta ärritusega reageerida juhul, kui õpilane tema selgitusest või ülesandest aru ei saa. Õpetajana arvame, et õpilased peaksid meist alati esimese korraga ja ühekordse selgituse peale aru saama ning sooritama ülesanded nii, nagu meie seda ette kujutame. Kui see nii ei ole, arvame, et nad ei ole meid kuulanud ja me ei pea rohkem selgitama. Täiskasvanute koolitajana julgen öelda, et ka õpetajad saavad neile antud ülesannetest sageli erinevalt aru. Ise täiskasvanud õppijana olen kogenud juhuseid, kus õppurid on sooritanud väga konkreetset sõnastatud iseseisvad ülesanded väga erinevalt.

Orienteeritus negatiivsele

Orienteeritus negatiivsele tähendab üldist hoiakut negatiivsele, ekslikult usutakse, et kõik läheb niikuinii halvasti. Negatiivsed mõtted tekitavad hirmu, kurbust, ärevust, viha. Sageli süüdistatakse selliste tunnete tekkimises teist: „Õpetaja on süüdi, et ma kahe sain!” või „Õpilased ajasid mu oma käitumisega nii vihale!” Vihaseks mõtleb

RAAMAT

„SUHTELMINE PROBLEEMSETE ÕPILASTEGA”

Heiki Krips, Piret Siivelt, Aila Rajasalu

Atlex Kirjastus, 304 lk.

Käsiraamat aitab sinul kui lapsevanemal või õpetajal paremini mõista sageli korda rikkuvate laste/õpilaste käitumise sügavamaid põhjusi ja leida sobivaid käitumisviise nende toimetulekuks.

ikka inimene ennast ise. Kord tunnis, kui korraldi kontrolltööks, ütles üks õpilane: „Ma saan nagunii jälle kahe!” Õpetaja küsis, mitu kahte tal tema aines juba on. Vastuseks oli, et ei ühtegi. „Kuidas sa saad siis öelda, et saad jälle kahe?” küsis õpetaja. Õpilane tegi rahulikult tunnitööd edasi, ei lõõnud käega ja kontrolltöö õnnestus hästi. Vastupidine näide gümnaasiumist: 10. klassis oli õpilasel õpetajale lihtne küsimus: „Kas need pildiallkirjad on just (ta tõi näite) nende piltide kohta?” Paus, õpetaja vastus: „Teie olete vist küll valesse kooli sattunud.” Ei tea, kas õpetaja eesmärk oli humoorikalt vastata või midagi muud, aga tulemuseks oli pettunud noor inimene, kes otsustas edaspidi küsimusi enam mitte esitada. Õpilased hindavad huumorimeelseid õpetajaid kõrgelt, ironia mõju on aga negatiivne.

Õpetajal on suur võim kujundada iga õpilase arusaamist õigest ja valest, oodatavast ja taunitavast käitumisest, aidata kaasa õpimotivatsiooni ja koolirõõmu tekkimisele. Agressiivselt käituvad õpilased vajavad koolis eraldi tähelepanu, õpetajad peavad aga teadma ja oskama nendega suhelda viisil, mis arendab isiksust ja pidurdab agressiivsust.

Piret Siivelt

Tabivere gümnaasiumi direktor

Tallinna Järveotsa Gümnaasium 30

Ootame kõiki TJG vilistlasi ning endisi ja praegusi õpetajaid **laupäeval, 3. novembril 2012** koolimajja (Järveotsa tee 31) tähistama kooli sünnipäeva.

Korvpalliturniir algab kell 11, kontsert kell 17 ja pidu kell 19.

Osalustasu 12 eurot saab tasuda MTÜ JÄRVEOTSA KOOLIRÖÖM arveldusarvele 221049283502 (Swedbank) kuni 31.10.2012. Selgitusse märkida nimi ja lõpetamise aasta. Kohapeal on osavõtutasu 20 eurot.

Täpsem info aadressil www.facebook.com/groups/tjgvilistlased/ või telefonil 618 0110 (kantselei).

ELUPILT

Kui ma olin pommimees

Minu lapsepõlve mängumaa Jõgeval oli vana mahajäetud kruusaaук, mis asus üsna keset linna. Ohutu see just polnud, sest augu servad olid päris järsud. Sealsamas kruusaaugus olen saanud peapõrutuse ja murnud jalaluud, aga mängida oli seal erakordselt huvitav.

Käisin teises klassis, kui leidsime poistega kruusaaugust vana äravisaatud mänguauto. Lastel olid vanasti sellised autod, mida sai pedaalidega vända. Otsustasin sellega järsakust alla sõita, aga jalg jäi kuhugi kinni ja jalaluu läks prõksti katki. Noh, teised poisid aitasid mu koju ja ema oli arst

Minu elus oli pärast seiklusi kruusaaugus veel üks väga ohtlik aeg – püüroamaniperiood. See oli karm. Ma meisterdasin nimelt pomme. Mismoodi? Ma ei saa ju öelda! Mõni laps võib-olla loeb. Aga põhimõtteliselt käis asi väga lihtsalt. Vaja oli natuke nutikust ja näpuotsaga püssirohtu. Poistel käis selline tomsawyerlik värk, et vahetasid surnud kassi tikutopside ja püssirohu vastu või mudelauto padrundi vastu. Leidus selle, kellel sihukest kraami liikus. Jõgeva lähedal Siimustis olid sõja ajal kõvad lahingud. Teadsin, et mingid kutid käisid seal kaevamas, otsisid laskemoona ja ilmselt leidsidki ühteist.

Suuri pomme ma ei teinud, tegin rohkem paugu pärast. Mäletan, et ükskord kuivas rõdul pesu ja kui ma seal pommi lõhkasin, tungisid püssirohuosakesed läbi riiete. Ema pidulik siidist pluus oli pisikesi musti auke täis. Püüdsin küll väita, et mina ei tea sellest midagi, aga keegi ei uskunud ...

Kõige suurema lolluse tegin siis, kui juba keemiat õppisin. Ühesõnaga, mul oleks võinud selleks ajaks juba ajus midagi olla, aga veel ei olnud. Virutasin keemiaklassist tüki väävlit ja panin selle kodus köögis potti. Keerasin tule alla, et näha, mis saab. See, mis sai, oli uskumatu. Mäletan, et köögis tuli teha remont. Väävli lõhn ei läinud sealt enam kunagi välja. Ma kustutasin tule küll päris kiiresti ära, aga väävli lõhn tungis seintesse, lakke, põrandasse ... see oli totaalne kaos!

Ju ma siis olin niivõrd usin õpilane, et keemiatunnist jäi meelde,

ERAKOGU

Nagu filmiklassikast teada, on elu kui šokolaadikarp. Iial ei tea, mida saad. Pildil korraldab Ainar Ruussaar kaaslastele loterii-allegriid.

kui võrd huvitav aine on väävel. Ma ei olnud keemias väga tugev. See oli üks neid aineid, kus pidin aeg-ajalt pingutama, et tunnistusele nelja saada. Katsed olid muidugi huvitavad, aga hetkel, mil hakati valemide tuletama, kadus huvi ära. Füüsikaga oli täpselt samamoodi. Huvitav oli ajani, kui tuli molekulaarse gaasi valem. Vaat siis hakkas juhe kokku jooksuma.

Püüroamaniperioodi soodustav asjaolu oli ka see, et tollal kerkis hästi palju uusehitisi. Nõukogude ajal kasutati ehitustel gaasikeevitust

ja selle jaoks vajati teatud valget kivi- mit, mis reageeris veega. Panid selle šampusepudelisse, vett peale, kork või telliskivi kõvasti peale ... Plaks oli võimas! Klaasikillud lendasid siusiusu! Aga ju midagi väga hirmsat ei juhtunud, sest ma olen elus ja kõrvad on ka küljes. Ohtlikud mängud olid meil küll, jah. Sellepärast ohtlikud, et kogu seda mürgist sodi oli lastel niivõrd kerge kätte saada. Ma loodan, et see tänapäeval nii lihtne ei ole.

Ainar Ruussaare meenutuse pani kirja Meeli Parijõgi

nemata töötaja ja tööandja vahelisest teistsugusest kokkuleppest (lähtuvalt sellest, et töölepingu seaduse § 70 lõike 2 teine lause sätestab – kokkulepe, mille alusel puhkusetasu makstakse hiljem kui puhkuse kasutamisele järgneval palgapäeval, on tühine).

Näiteks kui töötaja oli puhkusel 10. septembrist 6. oktoobrini ja tema tööandja juures on palgapäev 10. oktoober, ei või ka puhkusetasu (sh teatud osa sellest) kokkuleppeline tähtaeg olla hilisem 10. oktoobrist. Kui tööandja ja töötaja ei ole sõlminud puhkusetasu väljamaksmise kohta kokkulepet, kuulub puhkusetasu väljamaksmisele vastavalt seadusele eelviimasel tööpäeval enne puhkust.

JURIST

INDREK KILK
haridus- ja teadus-
ministeeriumi
jurist

päeval enne puhkuse algust. Vaidluse korral langeb kokkuleppe olemasolu ja sisu tõendamise kohustus tööandjale. Puhkusetasu maksmise periood on siiski piiratud puhkuse kasutamisele järgneva palgapäevaga, millal tuleb puhkusetasu välja maksta, ole-

Loeme koos Aino Pervikut

Sel aastal tähistame Eestis 19. korda ettelugemise päeva. Päeva mõte on tuletada kõigile meelde, kui tore on ette lugeda, kui huvitav jutte kuulata ning kui oluline on ettelugemine lastele.

Armastatud lastekirjanik Aino Pervik tähistas kevadel juubelisünnipäeva. Seetõttu loemegi seekord jutte tema raamatutest. Aino Pervik peab ettelugemist väga oluliseks ja ütleb: „Väikesele unejutu kuulajale selgub, et sõnadega saab muudki ette võtta kui lausuda „ära tee!“ või „ei taha!“. Selgub, et sõnadest võivad tekkida kujutluspildid sellest, mida käega katsuda ei saagi. Siit saab alguse ka empaatiavõime, mis on üks inimese meeldivamaid omadusi.”

Ette lugemise päeva traditsiooni algataja on Eesti lastekirjanduse keskus. Meil on hea meel, et paljud koolid, lasteaiad ja raamatukogud üle Eesti on selle mõttega kaasa tulnud. Et ettelugemine saaks veelgi laiema mõõtme, kutsusime tänavu koostööpartneriteks Eesti näitlejate liidu ja harrastusteatrite liidu ning korraldasime üheskoos lasteadeades ettelugemise nädala. 15.–19. oktoobrini külastasid ligi 40 Tallinna, Tartu ja Võru näitlejat lasteadeade vanemate rühmade lapsi ning lugesid neile Aino Perviku lugusid. Meiega ühinesid näitlejad Võru linnateatrist, Tallinna linnateatrist, nuku- ja noorsooteatrist, rahvuskooperist Estonia, teatrist NO99, Eesti draamateatrist, harrastusteatritest Improgrupp JAA ja Salme teater ning vabakutselised näitlejad. Kõik löid ettevõtmises kaasa heategevuslikult. Usume, et see oli elamuslik ja rõõmus kohtumine nii lugude kuulajatele kui ka ettelugejatele.

Ette lugemise päeval, 20. oktoobril kell 12 astuvad Tallinnas Eesti lastekirjanduse keskuses võistlustulle parimad 4. klasside ettelugejad üle Eesti. Kokku 16 võistlejat – maakondlike ja Tallinna eelvõistluste võitjad. Ette lugemise esinemist hindab žürii, kuhu kuuluvad näitleja Anti Kobin nuku- ja noorsooteatrist, harrastusteatrite liidu juht Kristiina Oomer ja IBBY Eesti osakonna president Leelo Märjamaa. Võitjad saavad auhinnatud. Kõigile osalejatele jääb võistluspäeva meenutama Aino Perviku autogrammiga raamat „Klabautermann mure“ ning meremuuseumi kingitud Lennusadama külastus. Võistlust toetab hasartmängumaksu nõukogu.

EESTI LASTEKIRJANDUSE KESKUS

Hea Sõna auhinna pälvis tänavu Kaja Kärner

Eesti naistoimetajate Hea Sõna auhinna pälvis tänavu raadioajakirjanik Kaja Kärner.

Hea Sõna auhinnaga tunnustab Eesti naistoimetajate ühendus Eesti ajakirjanikku, kelle sõnum ühiskonnale on täpne, selge, erapooletu, aus, vaba odavast kõmujanust ning esitatud heas, ilusas ja selges emakeeles. Hea Sõna laureaati tänatakse ajakirjanikust kunstniku Aita Nurga maaliga.

Suurema osa ajast on hinnatud raadioajakirjanik Kaja Kärner töötanud Eesti Raadios, ta on olnud ka raadio Vaba Euroopa lepinguline autor. Kaja Kärnerit tunnevad raadiokuulajad enamasti Vikerraadio probleemsaadete toimetaja ja saatejuhina. Ta on tuntud sirgjoonelise hoiaku ning soliidse ja asjatundliku ainekäsitleuse poolest. Kaja Kärneri saadete teemaring on lai –

ta on huvitatud nii poliitikast ja sotsiaalvaldkonnast kui ka kultuurist. Raadiokuulajad hindavad kõrgelt ka tema toimetatud aiandussaadeteid. Kaja Kärneril on looduse poolt antud ja lisaks ka koolitatud meeldiv raadiohääli ning stambivaba ja rikas eesti keel.

Vastuseks küsimusele, mida tähendab talle sõnapaar „hea sõna“, on Kaja Kärner öelnud: „Hea sõna on täpne ja läbimõeldud. Loodan, et mu saated aitavad kuulajail igapäevaelu mõista, teistsuguseid seisukohti tähele panna ja dialoogi tekitada. Olen sõnu valinud nii, et nende kantud mõtet jäädaks kuulama ja see oleks kuulajale toeks.”

Auhind anti välja kuuendat korda. Varem on selle pälvinud Margit Kilumets, Madis Jürgen, Hille Karm, Margus Saar ja Jelena Skulskaja.

EESTI NAISTOIMETAJAD

ÕNNITLEME

85

HELDUR SAMELKohtla-Järve 1. keskkooli
endine direktor

80

HEDI UNTVõru Kreutzwaldi gümnaasiumi
endine õpetaja

75

VALLI KALMUSRiidaja põhikooli
endine kauaaegne õpetaja**REIN PULLERITS**TÜ emeriidotsent, kauaaegne Eesti
keemiaolümpiaadi vedaja ja
noorte mentor TÜ teaduskoolis

70

LIIVIA-ELLIKI KAUSTEL

Tallinna Nurmenuku lasteaija õpetaja

IVI MARK

Viimsi keskkooli eripedagoog

MAIE RANNAMÄEPärnu Rääma põhikooli
endine õpetaja

65

JUTA LANGE

Tori põhikooli õpetaja

LINDA LIIVER

Võru 1. põhikooli endine õpetaja

ANU NAEL

Räpina ühisgümnaasiumi õpetaja

JUHAN VALGOJAKohtla-Järve Järve gümnaasiumi
endine õpetaja

60

SILVI SAAR

Haljala gümnaasiumi õpetaja

TIIU TARTUTallinna Laagna gümnaasiumi
õpetaja

55

PRIIDU BEIER

Hugo Treffneri gümnaasiumi õpetaja

OLGA ILGINA

Tallinna Heleni kooli metoodik

TIIU PAULUS

Sõmeru lasteaija Pääsüsilim õpetaja

50

VAHUR JUUDAS

Kivirive põhikooli direktor

Puhkusetasu maksmise periood on seadusega piiratud

■ Kas õpetaja puhkusetasu tohib maksta nii ühes kui ka kahes osas?

Töölepingu seaduse § 29 lõikest 8 tuleneb töötaja õigus saada puhkuseaja eest puhkusetasu vabariigi valitsuse määrusega kehtestatud tingimustel ja korras. Puhkusetasu on reguleeritud töölepingu seaduse § 70-a, mille lõike 2 esimese lause kohaselt makstakse puhkusetasu hiljemalt eelviimasel tööpäeval enne puhkuse algust, kui tööandja ja töötaja ei ole leppinud kokku teistsiti.

Seega lubab seadus maksta puhkusetasu (sh osaliselt) kokkuleppel ka mõnel muul ajal kui eelviimasel töö-

Inimene on imeline ...

Inimene on imeliselt tehtud. Kui mõni meel kaob või on puudulik, siis muutub mõni teine meel kahekordseks. Kes poleks kuulnud pimedatest muusikutest? Aga pimedatest kunstnikest?

Seegi pole võimatu, nagu tõestasid sünnipäraselt pimedad noored, kelle töid võib praegu näha Haapsalu linnagaleriis näitusel „Taevas on paberist”. Näitus sündis koostöös Eesti kunstnike liidu kujurite ühenduse ja pimekurtide tugiliiduga.

Näituse motoks valiti Pentti Saarikoski 1978. aastal kirjutatud luuletus „Taevas on paberist”.

Taevas on paberist, paberist maa. / Lähedavad käed läbi taeva, maast läbi jalad. / Randmeid saeb taevas, luuakseid maa, / tühjus on sama. / Vaba seda teed käima / olen. Vaba mees, / maailma valla, / põgenen maailma otsa / maailm on / igal pool sama. (Joel Sanga tõlge)

Mis asi on skulptuur?

Kes ei teaks, et skulptuuri on lihtne teha. Tuleb vaid võtta üks kivirahn ja ülearune maha raiuda või lihvida. Talgikivi skulptuurid just nii sündisidki. Aga mis asi see skulptuur üldse on?

Kõik sai alguse sellest, et talgikivi sattus Eesti pimekurtide tugiliidu tegevjuhi Raissa Keskküla kätte. Materjal tundus nii mõnusalt pehme, hõlbus töödelda, et pani mõtlema – see on just see, millest pimedad lapsed võiksid kujusid vormida. Tõepoolest, isegi kuskilt välismaalt pole kostnud, et talgikivist oleks skulptuure tehtud. Ta võttis ühendust skulptor Mari-Liis Tammiga, kellele see mõte väga meeldis. Skulptuure tegema kutsuti nii Tallinna Heleni koolis kui ka Vanalinna hariduskollegiumis õppivad noored.

Skulptor Aili Vahtrapuu, kelle Mari-Liis Tammi endale appi kutsus, meenutab, et oli päris keeruline seletada, mis asi on skulptuur. Nõ sissejuhatavasse loengusse võtsid nad kaasa mitu kuju, mida lapsed tähelepanelikult kompasid. Nende hulgas oli Aafrika pärimuslik *voodoo*-mehike ja Jaan Koorti „Metskitse pea”, väike hobune ja kala. Kui nendega oli põhjalikult tutvunud, siis kõneldi ühest maailma kuulsaimast skulptuurist, Auguste Rodini „Mõtlejast”, ja kõik püüdsid selle kuju asendit võtta.

Mari-Liis Tammi arvates tundub pimedate laste loomingut vaadates, et väga suur osa inimvõimetest jääb lihtsalt kasutamata. „Nad on ikka väga tublid ja terased noored, ja päris uskumatu, kui huumori- ja rõõmsameelsed!”

Töö läks lahti

Teoreetiline osa läbitud, tehti tutvust tööriistadega. Oli jämedamaid ja peenemaid raspleid, sirgeid ja kõveraid, kolmnurkse ja ristkülikukujulise läbilõikega. Ka liivapaberit hoidis nii mõnigi esimest korda käes.

Lõpuks ometi võis igaüks Aksella Piiliste juhendamisel valida endale kivi, mis tema fantaasia kõige paremini tööle pani, ja ülearuse osa maha raspeldada. Kõik kaheksa noort skulptorit rääkisid teistelegi, mida nad täpselt teha kavatsesid. Muide, kivid, millega tööd alustati, kaaluti üle.

Näitus „Taevas on paberist” Haapsalu linnagaleriis: eksponaate võib ja lausa peab käega katsuma. Arusaamist hõlbustavad punktikirjas tekstid tööde juures.

Noored kunstnikud Jakob Rosin, Marilyn Jaeski ja Elisabeth Egel näituse avamisel Haapsalu linnagaleriis.

Töö käigus võis esialgne plaan muutuda ja seda juhtus päris sageli. Kui algul mõtles Vanalinna hariduskollegiumi 11. klassi õpilane Jakob Rosin, et teeb telekapuldi, siis valmis töö kannab hoopiski nime „Linn, kus on risti ja põiki tänavaid nagu Tallinna vanalinnas, ja väljakud nende vahel”.

Raspeldamist oli tõesti palju. Kes tahtis oma töö pinna väga pehmeks ja siledaks muuta, tegi lõppviimistluse vees.

„Päris lõpus kaalusime oma tööd uuesti üle,” jutustas Jakobi koolikaaslane, 7. klassi õpilane Marilyn Jaeski. „Minul oli see 800 grammi kergemaks jäänud. Naersime, et kokku raspeldasime maha lausa terve tonni.”

„Talki oli väga mõnus töödelda, see tegi käed pehmeks,” ütles 5. klassi õpilane Elisabeth Egel. „Talk pidi ka juuste pesemiseks hea olema, aga seda me järele ei proovinud.”

Elisabeth tegi mitu skulptuuri, üks on „Krokodill”. „Minu talgikivis oli suur lohk, mis meenutas laialt avatud suud. Pidin ainult natuke järele aita-

ma, ja sellest saigi krokodill,” rääkis ta. Tema teine töö kannab nime „Mägi metsas”. „Algul arvasin, et teen vettehüppetorni, aga sai hoopis mägi, millel on keskel trampoliini moodi asi.”

Vanalinna gümnaasiumi õpilased on mitmekülselt andekad. Nii Marilyn Jaeski kui ka Elisabeth Egel mängivad klaverit ja flööti ning mõlemad tahaksid pianistiks saada. Pilli mängib ka Jakob Rosin, aga tema ütleb, et ei taha muusikuks ega kunstnikuks saada, tema soov on välismaal ajakirjanikuks õppida. Veel ei ole kindel, kus, aga ajakirjanikuks igatahes.

Kulus aasta, enne kui noored kunstnikud liikusid edasi paberimuseumi, kus lapsi ootasid hoopis teistsugused materjalid, mis vajasid hoopis teistsugust suhtumist. Anne Rudanovski juhendamisel tehti paberskulptuure.

Heleni kooli 9. klassi õpilane Svetlana Galiguzova kirjeldas seda nii: „Oli traadist võrk ja olid märjad paberid. Võrgust sai teha igasuguseid kujundeid ja nende peale paberit panna.”

Svetlana paberitöö kannab pealkirja „Taevast tükk”. „Nii nagu maa peal, nii on ka siin mäd ja madalamad kohad,” kommenteeris ta ise

Näitusele!

Oli tore vaadata, kui innukalt noored kunstnikud näitusele „Taevas on paberist” välja pandud töödega tutvusid, neid hoolikalt kombates ja isekeskis nende üle arutledes.

Koos pimedate noortega ei pidanud paljuku oma töid näitusele esitada Eesti kõige nimekamad skulptorid, nagu Aime Kuulbusch, Terje Ojaver, Tiit Kirsipuu, Hille Palm, Vergo Vernik, Tauno Kangro, Mari-Liis Tammi, Aili Vahtrapuu ja Ekke Väli, viimane on ühtlasi näituse kujundaja. Ja kuigi õpilaste endi kunstitööd iseloomustab pigem abstraktsus, on kutselised

skulptorid esitanud realistlikke töid – siin on mitu hobust (Vergo Vernik ja Aili Vahtrapuu), inimnäoga kaamel (Terje Ojaver), väikese poisi portree (Hille Palmi Antti), „Piret koob sukka” (Tauno Kangro), „Jõudu tööle!” (Tiit Kirsipuu kujutatud prügikühvel ja hari). Vaid Aime Kuulbuschi „Seeme” ja „Trep” ning Mari-Liis Tammi „Pilv” vajavad mõistmiseks pisut fantaasiat. „Aga pole kahtlustki, et pimedatel seda jätkub. Ehk rohkemgi kui nägijatel,” arvab Mari-Liis Tammi.

Talgikivi ja paberitöö vahepeal käisid lapsed läbi väikesest keraamika-koolitusest, juhendajad ikka Mari-Liis Tammi ja Aili Vahtrapuu. Keraamikat näitusele palju ei jõudnud, kuid Marilyn Salströmi modelleeritud „Kilpkonn” ja „Part” annavad nägijate töödele silmad ette.

„Taevas on paberist” on selles mõttes eriline näitus, et kui tavaliselt on eksponaatide puudutamine rangelt keelatud, siis sealseid eksponaate võib ja lausa peab katsuma. Arusaamist hõlbustavad punktikirjas tekstid on tööde juures.

Väga vahvad on ka joonistused, mida pimedad lapsed teevad punktitiirina, nagu nad kirjutavadki. Selles mõttes on päris kahju, et pimedate kunstiharidus Eestis on alles lapsekingades. Võimekust on, see tuleb vaid valla päästa, andekad tuleb üles leida. Aili Vahtrapuu ammune unistus on viia pimedad lapsed Pariisi, kus Louvre'is lubatakse nad skulptuurihoidlasse maailmakuulsate kujudega omal kombel tutvust tegema. Ja miks mitte nuusutada Versailles' aedade lõhnu? Ja kui väga veab, siis esitleda mõnes galeriis ka oma töid ... Selleks kõigeks tuleb leida lahkeid toetajaid.

Aga seni on kõik huvilised 4. novembrini oodatud Haapsalu linnagaleriisse näitusele „Taevas on paberist”.

Ene Pajula

„Maakera” Jakob Rosin, 17-a, juuni 2012

Paljud teavad muinasjuttu, kus seletatakse ära taeva olemus. See on kuppel taeva kohal, milles on augud, kaks neist suuremad (Kuu ja Päike).

Teisiti võib seda mõista kui lõiku raamatust „Vahva sõduri Švejki juhtumised maailmasõja päevil”, kus keegi kirjeldab: „Maakera sees on tegelikult veel üks maakera, kusjuures see sisemine on tegelikult palju suurem kui välimine.”

See kera ongi meie suure maakera sees. Kahjuks ei õnnestunud mul teha teda suuremaks kui välimine maakera.

„Minu lemmikloom” Marilyn Jaeski, 12-a, talgikivi, 12. juuni 2012

See töö kujutab kassi. Kass on istuvas asendis ja rõõmsa näoga. Ta küll ei naerata, aga tal on rõõmus meel. Minu töö on selles mõttes omapärane, et tal ei ole nina ning silmade ja kõrvade vahele jääb naljakas tühi ruum. See on nagu kassi laup.

Alguses mõtlesin, et teen vanapagana, siis tuli see hoopis jänese moodi välja ja kõige lõpuks kassi moodi. Nii otsustasin siiski, et teen kassi, mitte vanapagana.

„Õnnelik inimene” Marilyn Salström

Õpetajate Lehes avaldatud artiklid on autoriõigusega kaitstud teosed.

Toimetust jätab endale õiguse vajadusel kaastöid lühendada. Toimetus ei tagasta kaastöid.

Lehes ilmunud fotode ja kirjutiste reprodutseerimine, tõlkimine, edastamine ja teistes väljaannetes avaldamine ilma SA Kultuurileht loata on keelatud.

Peatoimetaja: KALLE MUULI, kalle@opleht.ee.

Üldinformatsioon, reklaam: MARJU VEIKAT 683 3110, marju@opleht.ee. Levi: Expresspost 617 7717.

Aadress: Voorimehe 9, 10146 Tallinn. E-post: artikkel@opleht.ee. Internetaadress: http://www.opleht.ee/.

Toimetajad: üldharidus ja kutseharidus – RAIVO JUURAK 683 3115, kõrgharidus ja teadus – KARL KELLO 683 3116, alusharidus, elu ja inimesed – MEELI PARJÜŌGI 683 3114 ja TIINA VAPPER 683 3120, Tartu toimetaja SIRJE PÄRISMAA 5334 5004.

Keeletoimetaja: PIRET KLAUS 683 3121. Korrektor: ANNE RUMMO 683 3122.

VÄLJAANDJA: SA Kultuurileht, Voorimehe 9, Tallinn. TRÜKK: Printall AS, Peterburi tee 64a, 11415 Tallinn. Tellimise indeks 69783.

TOIMETUSE KOLLEGIUM: Kaidor Damberg, Mati Heidmets, Janar Holm, Martin Kaasik, Made Kirts, Kaire Kollom, Agu Laius, Tarmo Loodus, Rain Mikser, Agu Ojasoo, Mailis Repts, Indrek Riigor, Margit Timakov.

Väljaandmist toetavad:

Haridus- ja Teadusministeerium

ISSN 1406-6319

9 771406 631006

Lp autorid! Palun teatage meile e-posti teel oma aadress, arveldusarve number pangas ja isikukood. Väljaanne kohustub honoreerima üksnes tellitud kaastöid. Sõnumeid toimetus ei honoreeri.